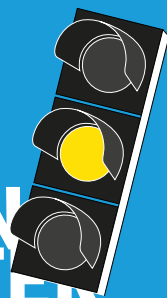


HOPE
HOPE

ITINERA
NEXT GEN
LONGER
BAROMETER



HOW HOPEFUL
SHOULD THE NEXT
GENERATION
OF BELGIANS BE?

20
25



ITINERA
unchaining ways of progress

HOPE
HOPE

**20
25**



Itinera NextGen Barometer

Een uitgave van Itinera Institute vzw

Verantwoordelijke uitgever:

Itinera Institute vzw
Alphonse Vandenpeereboomstraat 164, bus 4, 1080 Brussel
+32 486 98 31 17
info@itinera.team
www.itinera.team

Redactie & inhoudelijke bijdragen:

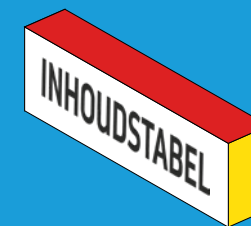
Julien De Wit – Fellow
Ank De Wilde – Co-CEO Itinera
Marc De Vos – Co-CEO Itinera

Partners & steun:

Dank aan alle partners waaronder Diepensteyn, Aliaxis, Etex, Exmar, Fimaco, en vele anderen voor hun blijvende steun aan onafhankelijke denkracht en maatschappelijke vooruitgang.

© Itinera Institute vzw – 2025

Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.



Inleiding	003
Over Itinera	005
Methodologie	007
Kanttekeningen	009
Resultaten	010
Cluster I: Overleven	010
Cluster II: Ontwikkeling	011
Cluster III: Participatie	012
Cluster VI: Bescherming	012
Globale score barometer	013
Analyse	
Cluster I. Overleven	014
Welzijn en mentale gezondheidszorg	015
Fysieke gezondheid van de jeugd in België	024
Woonomstandigheden van de Belgische jeugd	034
Clusterscore Overleven	037
Cluster II. Ontwikkeling	038
Onderwijs	039
Economische ontplooiing – financial literacy	045
Economisch toekomstperspectief	053
Werkgelegenheid voor jongeren	063
Clusterscore Ontwikkeling	067



Cluster III. Participatie

Democratische betrokkenheid	069
Sense of belonging	070
Geloof in democratie, rechtsstaat en het politieke bestel	077
Clusterscore Participatie	079
	081

Cluster VI. Bescherming

Bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting	082
Bescherming tegen huiselijk geweld en partnergeweld	083
Bescherming van de seksuele integriteit	086
Harde veiligheid	089
Clusterscore: Bescherming	091
	093

Conclusie

Next Steps

Bronvermelding	094
	095
	096

JONGEREN ZIJN GEEN BELEIDSBIJZAAK. ZE ZIJN DE TOEKOMST EN VERDIENEN EEN BELEID DAT HEN OOK ALS ZODANIG BEHANDELT

In tijden van toenemende maatschappelijke onzekerheid, geopolitieke instabiliteit en sociale druk, groeit bij jonge mensen het gevoel dat hun toekomst onder druk staat. Klimaatangst, mentale gezondheidsproblemen, sociale ongelijkheid en economische onzekerheid zijn voor velen geen abstracte thema's, maar dagelijkse realiteit. Het lijkt voor de gemiddelde jongere alsof ze continu worden gebombardeerd met zogenaamde MOP's – maatschappelijk onoplosbare problemen. **Het vooruitgangsoptimisme in de samenleving verdwijnt zienderogen en niet in het minst bij jonge generaties. Ondanks deze urgentie ontbreekt het beleid vaak aan structurele aandacht voor de leefwereld en noden van jongeren.** Met de Itinera Youth Barometer willen we dat veranderen.

De Itinera NextGen Barometer is méér dan een monitoringsinstrument:

het is een strategisch kompas dat beleidsmakers, jongerenorganisaties en samenleving in staat stelt om de positie van jongeren vandaag te begrijpen, én samen te bouwen aan hun toekomst van morgen. Vanuit de missie "Met de nieuwe generatie, voor de nieuwe generatie" meet deze barometer de staat van jong zijn in België – objectief, thematisch en intergenerationeel verankerd.

Onze centrale boodschap is helder: de aankomende generaties moeten niet alleen participeren in het debat, ze moeten mee de richting bepalen. **Hun stem, ervaring en perspectief zijn cruciaal om tot beleid te komen dat duurzaam, rechtvaardig en toekomstgericht is. Daarom is deze barometer niet het eindpunt van een analyse, maar het startpunt van een beweging:** een katalysator voor verandering binnen het bredere kader van Project HOPE, Itinera's intergenerationeel innovatieprogramma dat inzet op cocreatie, beleidsparticipatie en weerbaarheid.

De barometer is opgebouwd rond vier fundamentele kinderrechtenclusters – Overleven, Ontwikkeling, Participatie en Bescherming – en omvat tientallen indicatoren over welzijn, gezondheid, onderwijs, werk, woning, democratische betrokkenheid en sociale bescherming. Elk domein wordt onderbouwd met data uit betrouwbare bronnen zoals Statbel, Eurostat, de Gezondheidsenquête, de JOP-monitor en gespecialiseerde jongerenstudies. Deze indicatoren worden geanalyseerd op hun evolutie, beleidscontext en internationale vergelijking, en resulteren in genormaliseerde scores per domein en cluster.

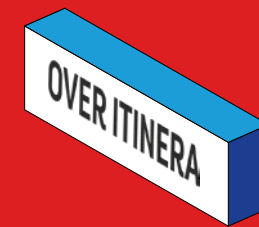
Maar deze scores vertellen niet het hele verhaal. De kracht van de barometer ligt in de combinatie van cijfers en reflectie: wat zeggen deze cijfers over hoe jongeren zich vandaag voelen? Welke structurele drempels belemmeren hun ontwikkeling? Waar zijn er kansen, en waar ontbreekt visie? De barometer stelt scherpe vragen – over de richting van onze samenleving, over de keuzes die we maken, en over de rol die jongeren daarin (niet) krijgen.

Met dit instrument geven we jongeren én beleidsmakers een gedeelde taal om over de toekomst te spreken.

De toekomst begint niet morgen. Ze begint vandaag – met de moed om te meten wat ertoe doet, en de ambitie om te handelen op wat we zien.

De Itinera NextGen Barometer is onze uitnodiging aan beleidsmakers, jongeren, middenveld en samenleving om die toekomst samen vorm te geven:

**MET
VERTROUWEN,
INZICHT,
HOOP**



ONAFHANKELIJK. ONDERBOUWD. TOEKOMSTGERICHT.

Itinera is een onafhankelijke denktank die sinds 2006 beleid, bestuur en samenleving uitdaagt om voorbij de waan van de dag te denken. Met evidence-based onderzoek en een scherp oog voor maatschappelijke transformatie vertaalt Itinera complexe uitdagingen naar concrete oplossingen. Onze missie is helder: bouwen aan een duurzame, veerkrachtige en rechtvaardige samenleving – voor vandaag én morgen.

In een tijd van politieke fragmentatie, economische druk en toenemend wantrouwen in instellingen, stelt Itinera zich op als een brug tussen visie en daadkracht. We zijn een thuis voor topexperts, academici, ondernemers en vernieuwers die het publieke debat voeden én beleidsmakers inspireren. Vanuit de overtuiging dat goed bestuur en langetermijndenken de sleutel zijn tot echte vooruitgang, zet Itinera in op drie strategische pijlers:

- 1. Welvaartscreatie –**
met focus op begroting, investeringen en strategisch economisch beleid.
- 2. Een eenvoudiger België –**
met aandacht voor efficiëntere structuren, bestuur en regelgeving.
- 3. Een veerkrachtige samenleving –**
waar welzijn, onderwijs, zorg en sociale cohesie centraal staan.

Met projecten als **HOPE** en de **NextGen Barometer** versterkt Itinera zijn rol als katalysator voor intergenerationele dialoog, rechtvaardigheid en verantwoordelijkheid. Jongeren moeten niet alleen deelnemen aan het debat over hun toekomst – ze moeten mee aan het roer staan. Daarom lanceert Itinera trajecten waarin jonge mensen samen met experts beleid cocreëren rond welzijn, democratie, onderwijs en economische kansen. De Barometer is hierin een cruciaal startpunt: een meetinstrument én hefboom voor verandering.

WIJ GELOVEN DAT DUURZAME VOORUITGANG BEGINT MET MOEDIGE IDEEËN ÉN CONCRETE ACTIE.

Daarom nodigt Itinera burgers, beleidsmakers en partners uit om samen te bouwen aan een gedeelde toekomstvisie. Op weg naar 2030 – het jaar van België's bicentenaire – mobiliseren we inzichten, netwerken en engagement voor een beleid dat de volgende generaties beschermt, versterkt en vertegenwoordigt.





EVEN INTRODUCEREN

Ank De Wilde: Ank De Wilde is co-CEO van Itinera. Ze maakte carrière als gedreven ondernemster en changemaker met een sterke focus op duurzame innovatie en maatschappelijke waardecreatie. Als co-CEO en voorzitter van de onafhankelijke denktank Itinera en voormalig CEO van Absolem Engineers, koppelt zij strategisch leiderschap aan een uitgesproken mensgerichte visie.

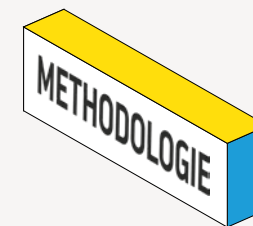
Binnen Itinera richt ze zich op het versterken van goed bestuur en maatschappelijke veerkracht, met als doel het vormgeven van een samenleving die duurzaam, inclusief en toekomstgericht is.

Julien De Wit: Julien De Wit is auteur, columnist en beleidsadviseur met expertise in internationale betrekkingen, nationale veiligheid en strategische communicatie. Als Fellow bij Itinera draagt hij bij aan het hervormen van politieke besluitvorming en het bevorderen van duurzame maatschappelijke ontwikkeling.

Met een academische achtergrond in internationale diplomatie (gespecialiseerd in nationale veiligheid) en rechten, koppelt hij diepgaande inhoudelijke kennis aan praktische inzichten in strategie, communicatie en beleidsadvies.

Verder is hij ook ondernemer, auteur van non-fictieboeken als *Ge(e)heratie* (2023) en *(On)zeker* (2024) en vaste columnist voor toonaangevende media.

Marc De Vos: Professor Marc De Vos is een prominente Belgische beleidsexpert, denker en auteur met een scherpe visie op recht, economie en samenleving. Als co-CEO van het onafhankelijke Itinera Institute, dat hij ook oprichtte, en als professor aan de Universiteit Gent, verbindt hij academische diepgang met beleidsrelevante inzichten. Gedreven door een passie voor geopolitiek, Europese integratie en maatschappelijke vooruitgang, koppelt Marc strategisch denken aan praktische impact. Zijn werk staat in het teken van vernieuwing en het bouwen van bruggen tussen beleid en samenleving. Als productieve auteur van onder meer *Superpower Europe: the European Union's Silent Revolution* (2024) en *Beter is niet genoeg* (2020), én als gewaardeerde columnist voor toonaangevende media, stelt hij dominante denkkaders ter discussie en stimuleert hij vooruitgang door scherpe analyses en vernieuwende inzichten.



De Itinera NextGen Barometer is een meetinstrument dat de positie van jongeren in België systematisch en onderbouwd in kaart brengt. De barometer baseert zich op **een combinatie van kwantitatieve indicatoren, internationale benchmarking en kwalitatieve reflectie**. Het doel is niet alleen om een toestand te beschrijven, maar om beleid te informeren, richting te geven en aan te zetten tot structurele verandering. De barometer is opgebouwd rond vier fundamentele clusters die gebaseerd zijn op het kinderrechtenkader van de Verenigde Naties:

- (Over)leven (gezondheid, basisbehoeften, veiligheid)
- Ontwikkeling (onderwijs, werk, economische kansen)
- Participatie (democratische betrokkenheid, burgerschap)
- Bescherming (tegen armoede, geweld, sociale uitsluiting)

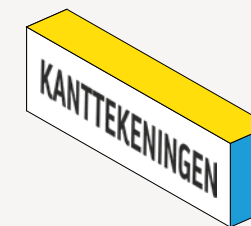
Binnen elk cluster worden meerdere domeinen en subdomeinen gedefinieerd, die elk worden gemeten aan de hand van concrete indicatoren. De barometer gebruikt uitsluitend betrouwbare, officiële en wetenschappelijk onderbouwde bronnen. Voorbeelden zijn:

- Statbel
- Statistiek Vlaanderen
- Eurostat
- Sciensano Gezondheidsenquête
- JOP-monitor
- Solidaris Jongerenbarometer
- Febelfin/Wikifin-enquêtes

Waar mogelijk wordt gekozen voor bronnen die jaarlijks beschikbaar zijn. Voor meer structurele sociale fenomenen (zoals mentaal welzijn of politieke betrokkenheid) worden periodieke surveys (2- tot 5-jaarlijks) gebruikt.

Een belangrijke kanttekening is natuurlijk dat het toekennen van de scores in deze barometer arbitrair gebeurt, maar daarom niet minder onderbouwd. Itinera overschouwt de stand van zaken en de literatuur binnen een bepaalde indicator, en kent een score toe. De score die wordt toegekend uit zich in een kleur: Rood, Oranje, Geel, Groen. In onderstaande tabel lees je wat elke score betekent.





SCORE	UITLEG
ROOD	Alarmerende situatie die ASAP verholpen moet worden. Betekent een serieuze en directe bedreiging voor de welvaart en het welzijn van toekomstige generaties.
ORANJE	Alarmerende situatie.
GEEL	Gemiddelde score. Aan verbetering toe.
LICHT GROEN	Het land is op de goede weg. Verbetering is evenwel mogelijk.
DONKER GROEN	De situatie is goed.

In het analysegedeelte van dit rapport wordt uitvoerig beargumenteerd waarom welke score wordt gebruikt.

De **scores per indicator** worden eerst samen bekeken op domeinniveau (bv. “mentale gezondheid” of “woning”). Elk domein krijgt vervolgens een **domeinscore**.

De domeinscores worden vervolgens samengevoegd tot een **clusterscore**. Tot slot worden de vier clusters samengevoegd tot één **algemene barometerscore**, die de algemene toestand van de jeugd in België weerspiegelt.

Elke score wordt voorzien van:

- **Beleidsanalyse:** Welke beleidsmaatregelen bestaan er? Waar zijn er hiaten?
- **Internationale vergelijking:** Hoe doet België het ten opzichte van buurlanden en EU-gemiddelden?
- **Tijdsevolutie:** Evolueert de situatie gunstig of ongunstig?
- **Strategische reflectie:** Wat ontbreekt in visie of langetermijndenken?

Deze kwalitatieve duiding versterkt de interpretatie van de cijfers en maakt de barometer tot een instrument voor beleidsreflectie, niet enkel voor monitoring.



Hoewel de Itinera NextGen Barometer een breed en thematisch gelaagd beeld biedt van de staat van jong zijn in België, is het belangrijk enkele kanttekeningen te formuleren bij de interpretatie van de resultaten.

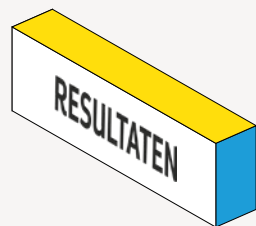
Ten eerste speelt **demografie** een cruciale rol. De Belgische jongerenpopulatie is geen homogene groep, maar sterk divers naar afkomst, opleidingsniveau, gezinssituatie, regio en genderidentiteit. Verschillen in levenskwaliteit en kansen worden vaak uitgemiddeld in nationale gemiddelden, waardoor interne ongelijkheden minder zichtbaar zijn. De barometer probeert dit deels op te vangen door stratificatie en duiding, maar verdere verdieping blijft wenselijk.

Ten tweede moet voorzichtig worden omgegaan met positieve welzijnsscores, zoals levenstevredenheid. Zoals ook blijkt uit de HBSC-studie wordt tevredenheid sterk beïnvloed door **onderliggende factoren** zoals gezinsstructuur, sociaaleconomische status en veerkracht. Jongeren die zich goed voelen, hebben de neiging om zich steeds beter te voelen (“wie gelukkig is, wordt gelukkiger”), terwijl jongeren in kwetsbare situaties vaak structureel uit de boot vallen. Deze samengestelde kwetsbaarheid wordt onvoldoende weerspiegeld in gemiddelden.

De **gezinssituatie** verdient in dit opzicht extra aandacht. Internationale vergelijkingen, zoals binnen HBSC en JOP, tonen steevast dat jongeren die opgroeien in niet-traditionele of financieel precaire gezinsvormen vaker kampen met stress, schoolse vertraging en verminderde mentale gezondheid. Hoewel de barometer aandacht heeft voor deze dimensie, blijft de impact van gezinsstructuur en thuissituatie op jongerenervaringen een onderschatte factor in beleidsstatistiek.

Tot slot benadrukken we de noodzaak om te spreken over **polarisatie binnen generaties**. Het is een misvatting dat alle jongeren dezelfde ervaringen of perspectieven delen. Net zoals bij oudere generaties neemt ook bij jongeren de sociale kloof toe tussen hoogopgeleide, kansrijke jongeren en zij die opgroeien in structurele uitsluiting. De barometer wijst op deze groeiende interne spreidstand, die het beleid voor de uitdaging stelt om meer te doen dan “gemiddeld goed” te scoren. Gericht differentiëren – zonder te stigmatiseren – wordt een noodzakelijke voorwaarde voor effectieve jeugdgerichte beleidsvernieuwing.





Hieronder vind je de resultaten en de barometerscore. In de analyse wordt elke score uitvoerig gemotiveerd.

CLUSTER I. OVERLEVEN

DOMEIN	SUBDOMEIN	SCORE
Welzijn en mentale gezondheidszorg	Levenstevredenheid van jongeren	LICHT GROEN
	Psychisch welbevinden	ROOD
	Gebruik van mentale gezondheidszorg	GEEL
	Preventie in de mentale gezondheidszorg	ROOD
	SUBSCORE	ORANJE
Fysieke gezondheid	Algemene gezondheid	LICHT GROEN
	Toegang tot gezondheidszorg	DONKER GROEN
	Toegang tot sport	LICHT GROEN
	Toegang tot gezonde voeding	GEEL
	SUBSCORE	LICHT GROEN
Woonomstandigheden	NVT	ORANJE



CLUSTERSCORE: GEEL



CLUSTER II. ONTWIKKELING

DOMEIN	SUBDOMEIN	SCORE
Onderwijs	Vroegtijdige schoolverlaters	LICHT GROEN
	Onderwijsdeelname en opleidingsniveau	LICHT GROEN
	Schoolse vertraging en uitval	GEEL
	SUBSCORE	LICHT GROEN
Economische ontplooiing – financial literacy	Jeugdwerkloosheid en NEET percentage	GEEL
	Inkomenspositie en armoederisico	GEEL
	Werkzekerheid en precare tewerkstelling	GEEL
	Financiële Kennis en spaargedrag	GEEL
	SUBSCORE	GEEL
Economisch toekomstperspectief	Staat van de staatsfinanciën	ROOD
	Concurrentiepositie België	GEEL
	Parafiscale druk	ROOD
	Ondernemersvertrouwen	ORANJE
	Pensioenen	ROOD
	SUBSCORE	39
Werkgelegenheid voor Jongeren	Tewerkstellingsgraad	GEEL
	Stagekansen	LICHT GROEN
	Jobkwaliteit	LICHT GROEN
	Mismatch op arbeidsmarkt	GEEL
	SUBSCORE	GEEL



CLUSTERSCORE: GEEL



CLUSTER III. PARTICIPATIE

DOMEIN	SUBDOMEIN	SCORE
Democratische betrokkenheid	Vertrouwen in democratie	ROOD
	Tevredenheid met democratie	ROOD
	Verkiezingsopkomst en stemgedrag	LICHT GROEN
	Politieke geletterdheid	GEEL
	SUBSCORE	LICHT GROEN
Sense of belonging	NVT	LICHT GROEN
Geloof in democratie, rechtsstaat en het politieke bestel	NVT	GEEL



CLUSTERSCORE: GEEL

CLUSTER VI. BESCHERMING

DOMEIN	SUBDOMEIN	SCORE
Bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting	NVT	GEEL
Bescherming tegen huiselijk geweld en partnergeweld	NVT	ORANJE
Bescherming van de seksuele integriteit	NVT	ORANJE
Harde veiligheid	NVT	LICHT GROEN



CLUSTERSCORE: GEEL



GLOBALE SCORE BAROMETER

Deze globale score over alle clusters heen duidt op een gedeeltelijk positieve, maar fundamenteel kwetsbare situatie voor jongeren in België. Dit geeft aan dat de basisrechten en ontwikkelingskansen van jongeren in ruime mate gewaarborgd zijn, maar dat er nog steeds ernstige structurele tekorten en ongelijkheden blijven bestaan die de leefwereld en toekomstperspectieven van jongeren onder druk zetten.

Wat betekent deze score concreet?

Een score in de gele zone betekent dat België niet faalt in zijn jeugdbeschermings- en ontwikkelingsplicht. De fundamenteen zijn aanwezig: er is kwalitatief onderwijs, bescherming tegen geweld is wettelijk verankerd, jongeren participeren formeel in de democratie, en er bestaat een uitgebreide jeugdsector. De rechtsstaat functioneert en basisdiensten zijn relatief toegankelijk.

Tegelijk laat de score zien dat België een deel van het potentieel benut laat als het gaat over jeugdrechten en kansen. In meerdere domeinen (zoals armoede, geestelijke gezondheid, politieke vertegenwoordiging, of woonzekerheid) worden jongeren structureel onvoldoende gehoord of beschermd. Er zijn grote verschillen tussen jongeren, afhankelijk van woonplaats, opleidingsniveau, gezinssituatie of afkomst. Die ongelijkheid duwt het gemiddelde naar beneden.

Er is geen acute crisis, maar het systeem is niet robuust genoeg om jongeren duurzaam te beschermen tegen risico's zoals maatschappelijke polarisatie, economische onzekerheid of klimaatverandering. Zonder corrigerende ingrepen kan de situatie afglijden, zeker bij nieuwe externe schokken (bv. geopolitieke crisissen of sociale onrust). Zeker wat betreft toekomstperspectief met betrekking tot de staatsfinanciën, sociale zekerheid en dergelijke, laat België serieuze kansen liggen wat betreft het waarborgen van de toekomst van een nieuwe generatie Belgen.

De score weerspiegelt ook de cumulatieve teleurstelling van jongeren: vertrouwen in politiek is laag, tevredenheid over democratie daalt, jongeren voelen zich onvoldoende gehoord of gesteund. Dit tast hun geloof in het systeem aan, ondanks formele participatiemogelijkheden. De score laat dus niet enkel beleidsrealiteit, maar ook ervaringsrealiteit zien.

Positief is dat deze score geen plafond is, maar een startpunt. Het betekent dat de randvoorwaarden voor verbetering aanwezig zijn: België beschikt over infrastructuur, wetgeving en een actieve jeugdsector. Mits voldoende politieke wil, structurele investeringen en échte jeugdparticipatie kan deze score de komende jaren omhoog.

Een gele score is een belangrijke wake-up call: België doet het zeker niet slecht als jeugdland, maar presteert onder zijn mogelijkheden. De score is geen teken van falen, maar van gemiste kansen. Het beleid moet nu keuzes maken: investeert het in de jeugd als volwaardige generatie met recht op welzijn, inspraak en bescherming? Of blijft het bij ad-hocmaatregelen zonder langetermijnvisie?

In wat volgt leest u de uitgebreide analyse van hoe Itinera tot deze score komt.



CLUSTER I. OVERLEVEN



014

VOLGENS HET WORLD HAPPINESS
REPORT BEHOREN BELGISCHE
JONGEREN TOT DE SUBTOP VAN
EUROPA QUA TEVREDENHEID

Welzijn en mentale gezondheidszorg

LEVENSTEVEDENHEID VAN JONGEREN

SCORE



Hoewel er in het publieke en beleidsmatige debat vaak zorgen klinken over het welzijn van jongeren, laten recente grootschalige onderzoeken zien dat het merendeel van de Belgische jeugd zich overwegend positief voelt over hun leven. **Verschillende indicatoren schetsen een hoopgevend beeld van algemene tevredenheid onder jongeren, ondanks de complexe maatschappelijke context waarin zij opgroeien.**

Zo blijkt uit de JOP-monitor 2023 – een representatief onderzoek onder jongeren tussen 12 en 25 jaar in Vlaanderen en Brussel – dat 80 tot 90% van de ondervraagden meestal positieve emoties ervaart. De algemene levenstevredenheid ligt daarbij opvallend hoog. Meer dan de helft van de Vlaamse jongeren geeft aan “blij” te zijn met hun leven, en ruim een derde beoordeelt hun leven zelfs als “uitstekend”. Ook internationale gegevens bevestigen dit patroon. In de HBSC-studie Health Behaviour in School-aged Children, uitgevoerd in 2022, gaf ongeveer 90,6% van de Belgische scholieren aan tevreden te zijn met hun leven. Deze cijfers liggen slechts lichtjes lager dan de 92,8% die in 2018 werd gerapporteerd – wat wijst op een beperkte, maar niet verontrustende daling, mogelijk gerelateerd aan de impact van de coronapandemie.

In vergelijking met andere Europese landen scoort België behoorlijk goed. Volgens het World Happiness Report behoren Belgische jongeren tot de subtop van Europa qua tevredenheid, wat aangeeft dat de basisvoorwaarden voor jeugdig welbevinden hier relatief goed zijn ingevuld. Factoren zoals onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, en toegang tot vrijetijdsbesteding en sociale netwerken dragen daar ongetwijfeld toe bij.

015

Toch is er reden tot aandacht en nuance. Ongeveer één op de tien jongeren geeft aan niet tevreden te zijn met zijn of haar leven.

Binnen deze groep vallen vooral meisjes, non-binaire jongeren, jongeren met een migratieachtergrond en jongeren uit financieel kwetsbare gezinnen op. Zij rapporteren significant lagere niveaus van levenstevredenheid en mentaal welzijn. Deze ongelijkheden wijzen op structurele verschillen in kansen, ondersteuning en beleving van de leefwereld. Ook geven jongeren aan dat prestatiedruk, sociale media en toekomstonzekerheid stressfactoren zijn die op hun gemoed kunnen wegen.

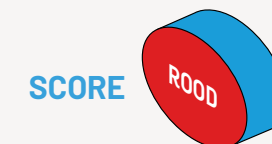
Op regionaal niveau zijn de verschillen in algemene tevredenheid relatief beperkt, al kunnen lokale factoren zoals de aanwezigheid van jeugdvoorzieningen, mentale zorg op school en sociale cohesie in de buurt wel een rol spelen in hoe jongeren hun leven evalueren. De lichte algemene daling in tevredenheid sinds 2018 benadrukt het belang van blijvende monitoring en ondersteuning, zeker in het licht van maatschappelijke crisissen zoals COVID-19 en de toenemende economische druk op gezinnen.

Vanuit beleidsmatig oogpunt betekent dit dat er enerzijds erkenning mag zijn voor de positieve algemene tevredenheid onder jongeren, en anderzijds een gerichte inzet nodig blijft om kwetsbare subgroepen te ondersteunen. Het wegwerken van ongelijkheden in jeugdervaringen – onder andere via kansarmoedebestrijding, toegankelijke en laagdrempelige mentale gezondheidszorg, en inclusieve schoolomgevingen – moet een prioriteit blijven. Samengevat mogen we stellen dat de meerderheid van de Belgische jeugd zich gelukkig prijst met het leven dat zij leidt. Deze positieve basishouding vormt een stevige onderbouw voor deze deelindicator in een jeugdwelzijnsmonitor. Tegelijkertijd blijft het essentieel om aandachtig te blijven voor de minderheden die uit de boot vallen, en structureel te blijven investeren in een samenleving waarin elke jongere tot zijn of haar recht komt.

Belangrijke caveat bij dit onderdeel is dat scores op levenstevredenheid vaak heel erg gebonden zijn aan het hebben van een stabiele, met de maatschappij geconnecteerde thuisomgeving en gezinssituatie. Gemiddelden hebben wellicht niet voldoende oog voor de interne spreidstand die zich binnen een generatie jongeren voordoet.



PSYCHISCH WELBEVINDEN



Deze score weerspiegelt de structureel verslechterende toestand van het psychisch welzijn bij jongeren in België. De afgelopen jaren is het aantal jongeren dat kampt met angst, stress, somberheid en andere mentale klachten duidelijk toegenomen. Die evolutie blijkt uit een groeiende stapel onderzoeksdata, die zowel in Vlaanderen als in Wallonië dezelfde richting uitwijzen.

Tussen 2018 en 2022 is het aandeel jongeren dat regelmatig negatieve gevoelens ervaart sterk gestegen. Uit cijfers blijkt dat in 2022 bijna één op drie jongeren zich meermaals per week zenuwachtig voelde, terwijl dat in 2018 nog één op vijf was. Ook het percentage jongeren dat zich vaak ongelukkig voelt is toegenomen: van 14% in 2018 naar bijna 20% vier jaar later. Tegelijk rapporteert 32% van de jongeren problemen met inslapen – een duidelijke indicatie van verhoogde stressniveaus en mentale onrust. Ook recentere cijfers bieden geen soelaas. In 2024 schreef de KU Leuven dat 1 op 5 adolescenten kampt met matige tot ernstige mentale problemen.

Misschien wel het meest alarmerende cijfer is de stijging in het aantal jongeren met zelfmoordgedachten. Volgens verschillende bronnen klom dit cijfer van 17,6% in 2018 naar 22,3% in 2022. Dat betekent dat bijna een kwart van de jongeren zulke gedachten ervaart – een ongeziene toename. In 2023 meldde meer dan 1/6 jongeren tussen de 18 en de 29 jaar dat ze in de

**MISSCHIEF WEL HET MEEST
ALARMERENDE CIJFER IS DE STIJGING
IN HET AANTAL JONGEREN MET
ZELFMOORDGEDACHTEN**



afgelopen 12 maanden hadden nagedacht over zelfmoord. In Europa sterven intussen gemiddeld 4,3 per 100.000 adolescenten van 15-19 jaar aan suïcide (Eurostat, 2023). In België zijn dit gemiddeld 6,6 per 100.000 adolescenten. Dat blijkt uit cijfers van Zelfmoord 1813.

Ook ziekenfonds Solidaris waarschuwde in een rapport dat 40% van de jongeren tekenen van depressie vertoont en meer dan de helft aangeeft zich ernstig gestrest te voelen. In 2024 schreef Sciensano dat 6,1% van de deelnemers aan de gezondheidsenquête tussen de 15 en 24 jaar een gegeneraliseerde angststoornis rapporteert. Dat is schrijnend en brengt ons bij het belangrijke verschil tussen mentaal welzijn en mentale gezondheid. Mentale gezondheid verwijst naar de afwezigheid of aanwezigheid van psychische aandoeningen zoals depressie of angststoornissen. Mentaal welzijn is breder en gaat over hoe iemand zich voelt, veerkracht ervaart en functioneert in het dagelijks leven. Waar mentale gezondheid vaak in een zorgcontext wordt gebruikt, draait mentaal welzijn om preventie, zingeving en levenskwaliteit.

Beide concepten staan vandaag onder druk.

Deze trend beperkt zich niet tot Vlaanderen. Ook in Wallonië zijn signalen van toenemend psychisch onwelbevinden zichtbaar. Tegelijk wijzen internationale vergelijkingen op een structureel probleem: Vlaanderen scoort al jarenlang hoog in Europa qua zelfmoordcijfers bij jongeren, met een historisch gemiddelde dat ongeveer 1,3 keer hoger ligt dan het Europese gemiddelde.

Experts en onderzoekers zien de COVID-19-pandemie als een duidelijke versneller van deze negatieve trend. Jongeren werden in een kwetsbare levensfase geconfronteerd met sociaal isolement, onzekerheid over de toekomst, verlieservaringen en beperkte toegang tot hulp. In literatuur wordt benadrukt hoe de lockdowns en de breuk met dagelijkse routines een grote mentale tol eisten, vooral bij jongeren.

Gezien deze zorgwekkende evolutie is een lage score gerechtvaardigd. Beleidsmatig is er nood aan een versnelde, structurele aanpak. Dat betekent: versterking van de eerste lijn via psychologische ondersteuning op school, laagdrempelige hulpverlening in de buurt en mobiele teams. Er moet actief gewerkt worden aan het doorbreken van stigma's rond mentale kwetsbaarheid, met aandacht voor jongens, LGBTQ+-jongeren en jongeren uit gezinnen in armoede. Preventie moet breed worden uitgerold, onder andere via relationele vorming, emotionele veerkrachttraining en aandacht voor mentale gezondheid in het leerplan.

Vlaanderen heeft met het Actieplan Geestelijke Gezondheid Jeugd een belangrijke eerste stap gezet. In Wallonië lopen er pilootprojecten met laagdrempelige hulp in jeugdhuizen. Toch is het duidelijk dat het huidige aanbod onvoldoende aansluit bij de hoge nood. Er is veel te leren van internationale good practices. Zo integreert Finland mentale gezondheid actief in het schoolcurriculum, met tastbare resultaten op het vlak van vroegdetectie en stigmareductie. Kortom, het psychisch welzijn van jongeren in België staat onder druk. De cijfers zijn geen tijdelijke uitschieter, maar tekenen een trend die al langer gaande is en door de pandemie scherper zichtbaar werd. Willen we vermijden dat deze crisis diepe sporen nalaat bij een hele generatie, dan moet mentaal welzijn een blijvende beleidsprioriteit worden – met visie, middelen en actie.

GEBRUIK VAN MENTALE GEZONDHEIDSZORG

SCORE



De gele score weerspiegelt een genuanceerd beeld: de toegankelijkheid en het gebruik van geestelijke gezondheidszorg voor jongeren in België zijn de afgelopen jaren weliswaar verbeterd, maar blijven nog steeds onvoldoende in verhouding tot de groeiende noden.

Een positieve ontwikkeling is dat steeds meer jongeren met psychische problemen professionele hulp zoeken. Volgens cijfers van Solidaris wendt vandaag ongeveer één op drie jongeren zich tot een psycholoog of andere hulpverlener bij psychische nood. Tien jaar geleden was dat slechts 5%. Deze toename wijst op een stijgend bewustzijn rond mentale gezondheid én een afname van het taboe op hulp zoeken.

Ook beleidsmaatregelen hebben hierin een rol gespeeld. Sinds 2021-2022 is eerstelijns psychologische zorg voor jongeren tot en met 23 jaar quasi gratis via RIZIV-conventies. Die regeling heeft als doel de financiële drempel tot zorg aanzienlijk te verlagen. In de praktijk vertaalt zich dat naar meer toegankelijkheid, al blijft het bereik nog beperkt.

Tegelijkertijd groeit de kloof tussen behoefte en effectieve zorg. Uit onderzoek van Solidaris blijkt dat de psychische nood bij jongeren in tien jaar tijd verdubbelde, maar dat het aantal terugbetaalde psychologische behandelingen nagenoeg gelijk bleef. Veel jongeren die nood hebben aan professionele hulp blijven dus onder de radar van het zorgsysteem.

Daarnaast zijn er signalen dat jongeren vaker in contact komen met de zorg via medicatie. De Morgen rapporteerde dat het gebruik van antidepressiva onder jongeren fors toenam tussen 2018 en 2022: +60% bij 12- tot 18-jarigen, en +40% bij jongvolwassenen. In 2022 gebruikte 1,65% van de tieners en 4,4% van de jongvolwassenen een antidepressivum. Deze stijging suggereert dat huisartsen vaker medicatie voorschrijven voor mentale klachten, maar dit betekent niet noodzakelijk dat jongeren ook psychotherapeutische begeleiding krijgen. Het medicatiegebruik is daarmee vooral een indirecte indicator dat meer jongeren met zorg in aanraking komen, zij het niet altijd via de meest aangewezen weg. Deze stijging zet zich volgens de meeste indicaties in de literatuur door. Vooral het bredere plaatje is interessant om te bekijken: Het antidepressivagebruik bij kinderen en jongeren onder de 18 jaar is de afgelopen 10 jaar met 43 procent gestegen.



Ondanks deze ontwikkelingen blijft de hulpverlening onvoldoende afgestemd op de reële behoefte. **Meer dan 15% van de Belgische jongeren met ernstige psychische klachten krijgt nog altijd geen professionele hulp.** Wachtlijsten in de jeugd-GGZ blijven een structureel knelpunt, zeker voor gespecialiseerde zorg zoals opnameplaatsen of langdurige begeleiding. Ook het aanbod aan gekwalificeerde kinder- en jeugdpsychologen blijft beperkt. Naast de beperkingen van het aanbod, is er ook nog steeds het stigma over mentale gezondheid. 35% van de jongeren die in een onderzoek door de onafhankelijke mutualiteiten aangaven psychische problemen te hebben, geeft toe het moeilijk te vinden om (professionele) hulp te vragen.

Internationaal gezien scoort België qua zorggebruik gemiddeld. Jongeren vinden hier sneller de weg naar hulp dan in Zuid-Europese landen, waar zorg vaak minder toegankelijk of gestigmatiseerd is. Tegelijk blijft België achter op landen als Nederland of de Scandinavische regio, waar schoolpsychologen en multidisciplinaire jeugdteams ingeburgerd zijn in het onderwijs- en welzijnslandschap.

Regionale verschillen zijn beperkt, maar opvallend: in Vlaanderen maakt een iets groter aandeel jongeren gebruik van de terugbetaalde psychologische zorgregeling dan in Wallonië, wat mogelijk te verklaren is door verschillen in aanbod en organisatiegraad.

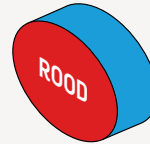
Strategisch ligt hier een duidelijke opdracht: verdere drempelverlaging is essentieel. Dat betekent onder meer jongeren én hun ouders beter informeren over het bestaande gratis aanbod, de capaciteit uitbreiden door meer psychologen op te leiden én inzetten op outreach naar kwetsbare groepen – zoals jongeren in armoede, met migratieachtergrond of in onstabiele thuissituaties – die vandaag vaak onder de radar blijven.

De recente hervormingen zijn een belangrijke stap in de juiste richting. Maar willen we de score verder laten stijgen, dan moet de dekking én effectieve benutting van geestelijke gezondheidszorg door jongeren aanzienlijk verbeteren. Enkel zo kunnen we garanderen dat mentale zorg niet alleen beschikbaar is, maar ook daadwerkelijk bereikt wie ze nodig heeft.



PREVENTIE IN DE MENTALE GEZONDHEIDSZORG

SCORE



De alarmerende score weerspiegelt een preventiebeleid rond mentale gezondheid dat zich nog in de ontwikkelingsfase bevindt. **Ondanks enkele bemoedigende initiatieven blijft de aanpak in België grotendeels reactief: mentale problemen bij jongeren worden vaak pas opgevolgd nadat ze zijn geëscaleerd, terwijl systematische en structurele preventie ontbreekt.** Deze lage score wijst op het gemis aan een breed gedragen strategie die inzet op vroegtijdige detectie, algemene veerkrachtbevordering en educatie over mentaal welzijn. De gemiddelde aanvangleeftijd voor psychische problemen ligt verder ook erg vroeg in het leven van het opgroeiende kind en in een periode waarin het kind vaak onvoldoende preventief wordt benaderd.

Toch zijn er lichtpunten. In het onderwijs en de jeugdsector groeit de aandacht voor mentaal welbevinden. Vlaanderen kent projecten zoals 'Wellbeing in de klas', de brede sensibiliseringscampagnes van Te Gek!? en Warm Vlaanderen, en het aanbod van laagdrempelige hulpkanalen zoals WatWat en Awel, die jongeren op een toegankelijke manier opvang en gesprek bieden bij emotionele moeilijkheden. Daarnaast is er een investering in monitoring en bewustmaking: Sciensano lanceerde de Preventiebarometer Geestelijke Gezondheid en via het Vlaams Actieplan Suïcidepreventie worden scholen en professionals getraind in het herkennen van signalen en het bespreekbaar maken van psychisch leed. Ook in Franstalig België bestaan gelijkaardige initiatieven, bijvoorbeeld via Promo Santé Jeunes, dat zich richt op gezondheidseducatie in scholen en jeugdwerkingen.

Toch blijft het landschap versnipperd. Preventieve initiatieven zijn vaak projectmatig of afhankelijk van het enthousiasme van individuele leerkrachten of directies. Een structureel, verplicht kader ontbreekt: mentale gezondheid is nog geen vast onderdeel van het schoolcurriculum, in tegenstelling tot thema's als voeding of lichamelijke opvoeding. De samenwerking tussen onderwijs en geestelijke gezondheidszorg kan bovendien beter. Hoewel leerkrachten steeds vaker mentale problemen signaleren, ontbreekt het aan systematische opvolging. Groeps sessies over stressmanagement, veerkracht of zelfzorg worden zelden schoolbreed uitgerold.

Volgens Gezond Leven gaat slechts een fractie van het gezondheidsbudget naar preventie, zowel mentaal als fysiek. België besteedt ongeveer 2% van zijn gezondheidsbudget aan preventieve zorg – een aandeel dat achterblijft bij de reële maatschappelijke noden. Internationale voorbeelden tonen dat het anders kan: Finland en Australië hebben verplichte mentale vaardigheidslessen opgenomen in het onderwijsprogramma. Dit soort structurele integratie blijkt effectiever dan losse initiatieven.

Belgische jeugdorganisaties zoals De Ambrassade en het Netwerk Kies Kleur tegen Pesten benadrukken het belang van vroegtijdige signalering van psychosociaal leed. Zij investeren in programma's rond sociale vaardigheden, weerbaarheid en het versterken van de mentale veerkracht bij jongeren. Ondanks deze inspanningen blijft het moeilijk om op populatieniveau een significante impact te realiseren zolang het beleid niet structureel wordt verankerd. De huidige toegekende score weerspiegelt dan ook vooral dat preventieve inspanningen versnipperd en ontoereikend zijn. Er is wél potentieel.

Pas als mentale gezondheidszorg op gelijke voet wordt behandeld met fysieke gezondheid, en als preventie niet langer een add-on maar een kernpijler wordt, zal deze score kunnen stijgen tot een hoger niveau. Preventie verdient een centrale plaats in het jeugdbeleid – niet alleen om toekomstige zorgnoden te beperken, maar ook om jongeren vandaag meer ademruimte, zelfinzicht en weerbaarheid te geven.

Ook hier wil Itinera waarschuwen dat het noodzakelijk is voldoende oog te hebben voor de kwetsbaarheid van bepaalde subgroepen in de samenleving hieromtrent.

Fysieke gezondheid van de jeugd in België

ALGEMENE GEZONDHEID VAN DE BELGISCHE JEUGD

SCORE



De lichtgroene score weerspiegelt een overwegend positief gezondheidspatroon bij de Belgische jeugd. De grote meerderheid van de jongeren ervaart hun gezondheid als goed tot zeer goed, en dat beeld wordt bevestigd door verschillende nationale en internationale gezondheidsindicatoren. **België beschikt over een sterk uitgebouwd gezondheidssysteem, dat zich vertaalt in gunstige uitkomsten op het vlak van kind- en jeugdgezondheid.**

Volgens de federale gezondheidsenquête van Sciensano rapporteerde in 2023 maar liefst 95% van de 15- tot 24-jarigen een (zeer) goede gezondheidstoestand. Ook in andere surveys geeft doorgaans 90% of meer van de jongeren aan tevreden te zijn over hun fysieke gezondheid. Dat is grotendeels te verklaren door het relatief lage voorkomen van chronische aandoeningen op jonge leeftijd én de brede toegang tot kwalitatieve zorg.

België scoort bovendien sterk op klassieke gezondheidsindicatoren. Zo blijven de vaccinatiegraden voor basisvaccins bij kinderen rond de 95% liggen – een hoog cijfer dat epidemieën helpt voorkomen en bijdraagt aan groepsimmuniteit. Daarnaast zijn zowel de zuigelingensterfte als kindersterfte bijzonder laag. De zuigelingensterfte schommelt rond de 3 per 1000 geboorten, wat in internationaal perspectief een uitstekende score is.

Toch zijn er aandachtspunten die deze hoge score temperen. Een eerste zorgpunt is de geleidelijke stijging van overgewicht en obesitas onder jongeren. Volgens verschillende internationale en nationale bronnen is het aantal jongeren met gewichtsproblemen de afgelopen tien jaar systematisch toegenomen, mede door sedentaire leefstijl, schermtijd en onevenwichtige voeding. Ook het aantal meldingen van lichamelijke klachten zoals hoofdpijn, chronische vermoeidheid en buikpijn is gestegen in vergelijking met een decennium geleden.

EEN EERSTE ZORGPUNT IS DE GELEIDELIJKE STIJGING VAN OVERGEWICHT EN OBESITAS ONDER JONGEREN

Een tweede belangrijk knelpunt zijn ongevallen, die vaak buiten beschouwing blijven in algemene gezondheidscijfers, maar een grote impact hebben. Vooral bij late tieners en jongvolwassenen zijn verkeersongevallen, verdrinkingen en andere externe oorzaken, samen met suïcide, de belangrijkste doodsoorzaken. Elk jaar sterven enkele honderden jongeren tussen 15 en 25 jaar aan dergelijke oorzaken. Preventiecampagnes rond verkeersveiligheid, valpreventie en risicogedrag blijven daarom essentieel.

De algemene gezondheid is bovendien ongelijk verdeeld. Jongeren in kwetsbare socio-economische omstandigheden rapporteren systematisch een slechtere gezondheid.

Ongeveer 20% van de Belgische bevolking – inclusief kinderen en jongeren – leeft in een woning met structurele problemen zoals vocht, schimmel of onvoldoende verwarming. Die leefomstandigheden hebben aantoonbaar negatieve effecten op de gezondheid, onder meer via luchtwegaandoeningen en verminderde slaapkwaliteit.

Regionale verschillen bevestigen deze kloof. In Brussel rapporteren jongeren gemiddeld een iets lagere zelfperceptie van hun gezondheid dan in Vlaanderen, wat samenhangt met sociaaleconomische ongelijkheden en verschillen in woon- en leefomstandigheden. Deze verschillen benadrukken het belang van gebiedsgerichte gezondheidsinterventies. Toch staat België internationaal sterk. Volgens de EU-gezondheidsindicatoren behoren we tot de betere helft van Europa wat betreft jeugdgezondheid. Dat is mede te danken aan structurele investeringen in de vroege levensjaren: prenatale zorg, opvolging via Kind & Gezin (Vlaanderen) en ONE (Wallonië en Brussel), en brede toegang tot medische basiszorg werpen duidelijke vruchten af.

De opdracht voor de toekomst is dubbel: enerzijds moet de hoge algemene standaard behouden blijven, anderzijds moet er meer gericht ingezet worden op het ondersteunen van kwetsbare subgroepen. Nieuwe uitdagingen zoals de langetermijneffecten van COVID-19 op lichamelijke en mentale gezondheid, of de impact van klimaatverandering op luchtkwaliteit en allergieën, vragen proactieve opvolging.

Kortom, de Belgische jeugd is fysiek over het algemeen gezond. Deze subindicator scoort daarom terecht hoog. Maar om dit niveau te behouden én recht te doen aan wie vandaag uit de boot valt, is voortdurende aandacht nodig voor structurele ongelijkheid, preventie en vroegtijdige interventie.

TOEGANG TOT DE GEZONDHEIDSZORG

SCORE



Met een zeer goede score behoort België tot de koplopers in Europa wat betreft de toegang tot gezondheidszorg voor jongeren. Het Belgische zorgsysteem is universeel en relatief inclusief: kinderen zijn automatisch mee verzekerd met hun ouders, en voor jongeren tot 25 jaar die nog studeren en ten laste zijn, blijft de ziekteverzekering gewaarborgd. De financiële drempels zijn laag en worden verder beperkt door hervormingen zoals de maximumfactuur.

De preventieve zorgstructuur is eveneens sterk uitgebouwd. Via Kind & Gezin (Vlaanderen) en Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE, in Franstalig België) worden jonge kinderen systematisch opgevolgd. In scholen worden medische controles voorzien via CLB's en schoolartsen, en vaccinatieprogramma's verlopen vlot met hoge dekkingsgraden. Deze structurele aanpak draagt bij aan vroegtijdige detectie van gezondheidsproblemen en het voorkomen van uitval.

Objectieve cijfers bevestigen de kwaliteit van deze toegang. Slechts 1 tot 2% van de jongeren geeft aan onvervulde medische zorgnoden te hebben, een van de laagste percentages in Europa. Ter vergelijking: het EU-gemiddelde voor de leeftijdsgroep 16-44 jaar ligt op 1,7%. Volgens recente gegevens van belgiqueenbonnesante.be registreert België zelfs 0% onbeantwoorde zorgvragen wegens geografische redenen – een indicatie dat afstand zelden een barrière vormt voor jongeren om toegang te krijgen tot medische zorg.

Toch verhindert een aantal structurele problemen een perfecte score. De grootste zorg is de toenemende problematiek rond wachttijden. Uit een bevraging geciteerd door lespecialiste.be blijkt dat bijna driekwart van de Belgen (73,6%) de wachttijd voor een ziekenhuisopname te lang vindt – een sterke stijging tegenover 49% in 2015. Voor jongeren met nood aan gespecialiseerde hulp, zoals bij geestelijke gezondheidsproblemen of ontwikkelingsstoornissen, lopen de wachttijden soms op tot meerdere maanden. In die cruciale ontwikkelingsjaren is snelle hulp nochtans van groot belang.

Hoewel de eerstelijnszorg – zoals huisartsen en pediaters – over het algemeen goed bereikbaar blijft, staat de huisartsendichtheid onder druk, vooral in bepaalde regio's zoals West-Vlaanderen en Luxemburg. Jongeren en jonge gezinnen melden daar moeilijkheden om een vaste arts te vinden.

Financieel gezien blijft de toegang tot noodzakelijke zorg relatief goed, maar bepaalde kostenposten – zoals orthodontie, brillen of tandzorg voor jongvolwassenen – kunnen alsnog een barrière vormen, zeker voor gezinnen die net boven de inkomensgrenzen voor verhoogde tegemoetkoming vallen. Uit een Solidaris-bevraging blijkt bovendien dat één op drie Belgen bespaart op gezonde voeding en vier op de tien minder sporten om financiële redenen. Hoewel deze gedragingen minder strikt medisch zijn, tonen ze hoe budgettaire druk preventieve en gezonde keuzes kan ondermijnen.

Regionaal zijn er kleine verschillen in gebruik en beleving van zorg. In Vlaanderen ligt het artsbezoek onder jongeren iets hoger dan in Wallonië, wat deels cultureel bepaald lijkt: in Wallonië wordt vaak gewacht om een arts te raadplegen. In Brussel speelt meertaligheid soms een rol, maar het aanbod aan diensten per inwoner is er hoger, wat de toegang vergemakkelijkt in de grootstedelijke context.

Internationaal gezien scoort België sterk. In de Health Consumer Index behoort het Belgische zorgmodel tot de best presterende op vlak van toegankelijkheid, vergelijkbaar met landen als Frankrijk en Duitsland. Enkel Scandinavische landen doen het op sommige vlakken beter, vooral dankzij kortere wachttijden en strakkere organisatie van zorgtrajecten. Ons land staat op plaats 5 in de ranking.

Strategisch ligt de uitdaging in het behouden van de brede toegang, terwijl de performantie van het systeem wordt verhoogd. Dat vraagt gerichte investeringen in capaciteit, onder meer door meer zorgprofessionals op te leiden. Digitale oplossingen zoals teleconsultaties kunnen jongeren sneller en laagdrempeliger bereiken, zeker aangezien deze generatie vertrouwd is met technologie. Maar bovenal moeten de wachttijden – vooral in de geestelijke gezondheidszorg – aangepakt worden via structurele hervormingen.

De donkergroene drukt uit dat het gros van de Belgische jongeren de zorg krijgt die het nodig heeft. Toch is het belangrijk om niet zelfgenoegzaam te worden. **Verdere inspanningen blijven nodig om zowel kwantitatieve als kwalitatieve toegang tot zorg te waarborgen, met bijzondere aandacht voor wachttijden, regionale knelpunten en de druk op gezinnen in precaire financiële situaties.**

OP JONGE LEEFTIJD IS DE ALGEMENE SPORTDEELNAME ZEER HOOG

TOEGANG TOT SPORT

SCORE



De toegekende score weerspiegelt een sterk sportklimaat voor jongeren in België, gecombineerd met duidelijke sociale ongelijkheden in toegang en deelname. Jongeren bewegen over het algemeen veel, profiteren van een goed uitgebouwde sportinfrastructuur en nemen in relatief hoge mate deel aan georganiseerde en informele sport. Toch blijft er een kloof tussen groepen, voornamelijk op basis van sociaaleconomische status, opleidingsniveau van ouders en culturele achtergrond.

Op jonge leeftijd is de algemene sportdeelname zeer hoog. Uit cijfers blijkt dat meer dan 90% van de jongeren aan sport doet in de brede zin van het woord – met wandelen, fietsen en informele sport inbegrepen. Vooral in de leeftijdsgroep 18-34 jaar ligt het aandeel sporters rond de 96%. De organisatiegraad is eveneens indrukwekkend: volgens de Vlaamse Overheid is ongeveer 36 à 38% van de 18-34-jarigen lid van een sportclub, en bij kinderen en scholieren liggen die cijfers vaak nog hoger.

Voor kinderen van 6 tot 11 jaar ligt de wekelijkse sportdeelname tussen 65% en 87%, afhankelijk van het inkomen van het gezin. Dat blijkt uit cijfers van de UGent. Dat sport en beweging een integraal deel uitmaken van het leven van jongeren blijkt ook uit de JOP-monitor en andere jeugdonderzoeken, waaruit blijkt dat sport belangrijk is voor hun fysieke gezondheid, sociale contacten en mentale welzijn.

Zowel Vlaanderen als Wallonië investeert fors in sportinfrastructuur: sporthallen, voetbalterreinen, jeugdlokalen en sportpleinen zijn in bijna elke gemeente aanwezig. Scholen voorzien lichamelijke opvoeding en vaak ook naschoolse sportactiviteiten. Bovendien wordt België regelmatig gekozen als gastland voor grote sportevenementen zoals EK's, wat de sportcultuur verder stimuleert.

Toch zijn er duidelijke verschillen in wie wél en wie minder vaak deelneemt. Financiële drempels blijven een belangrijke barrière. Uit onderzoek van UGent blijkt dat 81% van jongeren uit hoog-inkomensgezinnen wekelijks sport, tegenover slechts 63% uit laag-inkomensgezinnen. Voor clubsport zijn de verschillen nog groter: 59% van jongeren met hoogopgeleide ouders doet aan clubsport, tegenover 42% met laagopgeleide ouders. Lidgelden, sportmateriaal en vervoerskosten zijn vaak moeilijk te dragen voor gezinnen in armoede.

Dat wordt bevestigd door gegevens van Solidaris, waaruit blijkt dat meer dan 4 op de 10 Belgen geen sport beoefent om financiële redenen. Bij jongeren dragen ouders deze kosten meestal, maar als het gezinsbudget beperkt is, vallen sportactiviteiten vaak weg. Hoewel er tegemoetkomingen bestaan – zoals verhoogde tegemoetkoming via de mutualiteit, OCMW-passen of het JeugdSportFonds – bereikt deze ondersteuning niet alle gezinnen of is de aanvraagprocedure te complex.

Daarnaast spelen ook gender- en culturele factoren een rol. Meisjes haken in de puberteit vaker af uit sport, en etnisch diverse meisjes zijn ondervertegenwoordigd in sportclubs. Redenen hiervoor zijn onder meer kledijvoorschriften, gemengde sportomgevingen of gebrek aan rolmodellen. Deze tendens vraagt om cultureel sensitieve sportwerking en doelgerichte outreach.

Op regionaal vlak liggen de cijfers in Vlaanderen doorgaans iets hoger dan in Wallonië, mede door het sterker uitgebouwde verenigingsleven in Vlaanderen. In Brussel is formele sportdeelname lager, maar zijn informele vormen zoals straatvoetbal, urban fitness of sport op publieke pleinen en in parken populairder, vaak wegens ruimtegebrek en andere contextuele factoren. Internationaal behoort België qua jeugd-sportparticipatie tot de Europese subtop. Meer jongeren sporten hier wekelijks dan het EU-gemiddelde, maar landen zoals Zweden, Denemarken en Finland halen nog hogere cijfers én slagen erin om sportparticipatie breder en inclusiever te spreiden over alle bevolkingsgroepen. België telt wél enkele goede praktijken zoals brede scholen, sportprojecten in wijken en lokale sportinitiatieven die toegankelijkheid verhogen.

Om de score verder te verbeteren, zijn blijvende investeringen in laagdrempelige sport voor iedereen cruciaal. Dat kan via gratis sportinitiaties, buurtinfrastructuur zoals skateparken en speelpleinen, en gerichte projecten voor meisjes of jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Ook het verlagen van lidgelden – via sportcheques, een 'sportpas voor elk kind' of automatische tegemoetkomingen – zou de financiële drempels verder kunnen verminderen.

Samengevat: de toegang tot sport is voor de meerderheid van de Belgische jongeren goed, wat de hoge score rechtvaardigt. Maar de bestaande ongelijkheden – financieel, cultureel, gendergebonden – verlagen het totaalcijfer. Een sportbeleid dat structureel inzet op gelijke kansen en inclusieve participatie kan deze score verder doen stijgen.

IONGEREN UIT KANSARME GEZINNEN OF HET BEROEPSONDERWIJS HEBBEN SIGNIFICANT MEER KANS OP OVERGEWICHT

TOEGANG TOT GEZONDE VOEDING

SCORE



Geel als score, weerspiegelt een genuanceerd beeld: Belgische jongeren hebben geen gebrek aan voedsel – honger of structurele ondervoeding zijn uiterst zeldzaam – maar hun voedingskwaliteit laat te wensen over. **Hoewel voedselzekerheid hoog is, mede dankzij het sociale vangnet (kinderbijslag, schoolmaaltijden, voedselbanken), kampen jongeren met onevenwichtige eetgewoonten en een te lage inname van essentiële voedingsstoffen zoals groenten, fruit en vezels.**

Uit recente analyses van het Nationaal Instituut voor Gezonde Voeding (NICE) blijkt dat maar liefst 99% van de Belgische jongeren tussen 14 en 17 jaar de aanbevolen dagelijkse hoeveelheid groenten (300 gram) niet haalt. Gemiddeld eten jongeren slechts 110 gram per dag – ruim onder de richtlijn. Nochtans zijn Belgische jongeren in internationale vergelijkingen niet de slechtste eters: volgens recente cijfers eet ongeveer 60% van de Vlaamse jongeren tussen 11 en 15 jaar dagelijks groenten, waarmee ze internationaal tot de top behoren. Maar: “dagelijks” betekent nog niet “voldoende”.

Deze gebrekkige eetpatronen vertalen zich in stijgende cijfers rond overgewicht. Volgens de Voedselconsumptiepeiling 2022–2023 heeft 14,1% van de Belgische jongeren (10–17 jaar) overgewicht en 6,7% obesitas. Zelfrapportages in een HBSC-studie tonen nog hogere cijfers: ongeveer 21–22% van de jongeren tussen 11 en 18 jaar rapporteerde overgewicht – een duidelijke stijging ten opzichte van 2018. Dat betekent dat vandaag ongeveer 1 op 5 jongeren kampt met een te hoog lichaamsgewicht, grotendeels veroorzaakt door een dieet dat rijk is aan suiker en vet, maar arm aan nutriënten, in combinatie met onvoldoende beweging.

De ongelijkheid in voedingsgedrag is opvallend. Jongeren uit kansarme gezinnen of het beroepsonderwijs hebben significant meer kans op overgewicht. Uit gegevens van gezondleven.be blijkt dat in het beroepsonderwijs 37% van de jongeren overgewicht heeft, tegenover slechts 14% in het algemeen onderwijs – een verschil dat duidt op structurele ongelijkheid in toegang tot gezonde voeding, opvoedingsstijl en gezondheidseducatie.

Armoede speelt hierbij een centrale rol. Gezonde voeding – vers fruit, groenten, kwalitatieve eiwitbronnen – is duurder dan energierijke bewerkte producten. Uit een bevraging van Solidaris bleek dat in 2022 ongeveer 33% van de Belgen moest besparen op gezonde voeding om financiële redenen. Het is aannemelijk dat in 2025 dit niet veel beter is geworden. In zulke contexten wordt het moeilijk om gezonde keuzes te maken, zelfs wanneer er voedselzekerheid is. Toch is er ook goed nieuws: niemand in België moet structureel verhongeren. Dankzij sociale vangnetten zoals schoolmaaltijdprojecten, voedselbedeling via OCMW's en sociale kruideniers is er een basisbescherming. Regionaal zien we dat in Vlaanderen traditioneel iets meer nadruk ligt op voedingseducatie – denk aan campagnes van het Vlaams Instituut Gezond Leven en initiatieven zoals Gezonde School. Vlamingen zouden ook gemiddeld iets meer groenten en fruit consumeren dan Franstalige jongeren, al blijven ongezonde snacks en frisdranken in heel België populair onder jongeren.

Internationaal gezien bevindt België zich qua jeugdvoeding in de Europese middenmoot. Het percentage jongeren met overgewicht ligt lager dan in Zuid-Europa of de Verenigde Staten (waar meer dan 30% overgewicht voorkomt bij jongeren), maar hoger dan in sommige Noord-Europese landen. Het Belgische jongeren voedingspatroon is vergelijkbaar met dat van buurlanden: er is voldoende energie-inname, maar de kwaliteit van de voeding is onevenwichtig – te veel suiker, vet en zout, en te weinig vezels, vitaminen en mineralen.

Beleidsmatig zijn er al stappen gezet: in Vlaanderen zijn frisdrankautomaten uit scholen geweerd, zijn er sensibiliseringscampagnes zoals “Nationale Fruitdag” en wordt gewerkt aan Gezonde School-projecten. In Wallonië loopt het Plan Nutrition Santé, gericht op gezondheidsbevordering via voeding. Toch is de impact van deze initiatieven voorlopig beperkt zichtbaar in de brede cijfers. De uitdagingen zijn structureel en vragen een integrale aanpak: gezonde voeding moet goedkoper, breder beschikbaar en aantrekkelijker worden gemaakt voor jongeren. Gezondheids campagnes alleen volstaan niet – ook wetgeving rond marketing van junkfood, herziening van het voedingsaanbod op school, en het verlagen van de btw op groenten en fruit zijn denkpeistes.

De score drukt dus uit dat er geen kwantitatieve voedseltekorten zijn, maar dat de kwaliteit en de gelijkheid van toegang tot gezonde voeding tekortschieten.

Woonomstandigheden van de Belgische jeugd



Ons onderzoek toont een gemengd beeld van de woonrealiteit van jongeren in België. **Enerzijds is er sprake van goede basisomstandigheden:** de overgrote meerderheid van kinderen en jongeren woont in degelijke huizen, met toegang tot basiscomfort zoals verwarming, stromend water en sanitaire voorzieningen. Jeugd-dakloosheid is zeldzaam en doorgaans tijdelijk. **Anderzijds is de betaalbaarheid en beschikbaarheid van kwaliteitsvolle huisvesting voor kwetsbare jongeren en jongvolwassenen een groeiende uitdaging.**

Wettelijk is het recht op wonen grondwettelijk verankerd, en dit vertaalt zich in hoge basisstandaarden: meer dan 99% van de Belgische woningen beschikt over elektriciteit, stromend water en een toilet of douche. Slechts een kleine minderheid (ongeveer 2%) van huishoudens met kinderen mist een binnentoilet of bad/douche. Ook andere objectieve parameters zoals woonoppervlakte per persoon zijn gunstig: België scoort relatief laag op overbevolking onder jongeren. De overcrowding rate voor -18-jarigen bedraagt ongeveer 12%, wat lager is dan het EU-gemiddelde (waar 26% van de 15-29-jarigen in overbevolkte woningen leeft).

Voor Vlaanderen doet het goed qua woningkwaliteit in internationale vergelijking door SERV. In Wallonië zijn vochtproblemen en verouderde woningstock vaker een probleem, vooral in oude arbeiderswoningen. Gemiddeld leeft 20,7% van de Belgische bevolking in een woning met minstens één kwaliteitsprobleem, al ligt dat aandeel iets lager bij gezinnen met kinderen, die vaker in recentere of ruimere woningen wonen.

Wat de woonomgeving betreft, is het algemene beeld positief. De meeste jongeren groeien op in veilige buurten met toegang tot parken, speelruimte en basisvoorzieningen. Wel zijn er regionale en stedelijke verschillen: in steden zoals Brussel wonen meer jongeren in appartementen met beperkte buitenruimte. Luchtvervuiling en lawaaihinder kunnen bovendien de leefkwaliteit in sommige stadswijken aantasten.

Het grootste knelpunt betreft echter betaalbaarheid en de toegang tot zelfstandig wonen voor jongvolwassenen. De afgelopen jaren zijn huur- en woningprijzen fors gestegen. Jongeren blijven daardoor langer bij hun ouders wonen: de gemiddelde leeftijd waarop Belgische jongeren het ouderlijk huis verlaten bedraagt momenteel 26,2 jaar, iets meer dan tien jaar geleden en vergelijkbaar met het EU-gemiddelde van 26,5 jaar. Meer dan 1 op de 5 Belgen verlaat pas na zijn 30e het ouderlijk huis, vaak omwille van financiële redenen of door het volgen van voortgezette studies. Het zelf verwerven van een woning is voor veel jongeren vandaag een verre droom.

De housing cost overburden rate - het aandeel jongeren dat meer dan 40% van het inkomen aan wonen besteedt - bedraagt in België ongeveer 10% bij jongeren van 15-29 jaar. Dat cijfer ligt in lijn met het Europese gemiddelde, maar bij jongeren met lage inkomens die huren is de druk aanzienlijk hoger. Ook voor gezinnen met kinderen vormt woonkost een zware last: ongeveer 11-12% van de minderjarigen leeft in een huishouden dat kampt met woonkostoverbelasting.

DE BETAALBAARHEID EN
BESCHIKBAARHEID VAN
KWALITEITSVOLLE HUISVESTING
VOOR KWETSBARE JONGEREN
EN JONGVOLWASSENEN IS EEN
GROEIENDE UITDAGING

De wachtlijsten voor sociale huisvesting vormen een bijkomende uitdaging. In Vlaanderen staan tienduizenden jongeren op een wachtlijst voor een sociale woning, met gemiddelde wachttijden van drie jaar of meer. Dit duidt op een structureel tekort aan betaalbare huurwoningen.

Beleidsmatig zijn er wel inspanningen. In Vlaanderen voorziet het Vlaams Woonbeleidsplan onder andere in renteloze leningen voor jonge bouwers, huursubsidies voor lage inkomens en kwaliteitsbewaking via conformiteitsattesten. In Wallonië bestaan er renovatiepremies en initiatieven om sociale verhuurkantoren uit te breiden. Toch blijkt uit analyses dat deze maatregelen – hoewel nuttig – nog onvoldoende schaal of bereik hebben om de problematiek structureel aan te pakken.

Internationaal positioneert België zich in de Europese middenmoot. De situatie is gunstiger dan in landen zoals Nederland of het VK, waar huurprijzen hoger liggen en jongeren gemiddeld langer thuis blijven wonen. Maar België doet het minder goed dan landen zoals Duitsland of Oostenrijk, waar huurmarkten beter gereguleerd zijn en meer aandacht bestaat voor huurbescherming en sociale huisvesting.

De score weerspiegelt dus deze dubbele realiteit: enerzijds is er geen sprake van extreme woonarmoede – Belgische jongeren groeien in grote meerderheid op in fatsoenlijke woningen, met toegang tot voorzieningen en veiligheid. Anderzijds staat woonzekerheid voor jongvolwassenen onder druk, vooral bij lagere inkomens. Betaalbaarheid, wachttijden en structurele ongelijkheden vormen reële drempels voor een zelfstandige, gezonde start op de woningmarkt.

**HET GROOTSTE KNELPUNT
BETREFT BETAALBAARHEID
EN DE TOEGANG TOT
ZELFSTANDIG WONEN VOOR
JONGVOLWASSENEN**



Clusterscore (Over)leven



Overleven, als fundament van kinderrechten, omvat het recht op leven, gezondheid en een behoorlijke levensstandaard. België's jongeren scoren hierin gemiddeld tot goed, maar niet uitstekend. **Samengevat zijn fysieke overlevingskansen en basisvoorzieningen prima – weinig kindersterfte, hoge vaccinatie, weinig materiële tekorten – wat de score omhoog trekt.**

Daartegenover staan de mentale gezondheidscrisis en de betaalbaarheidsproblemen voor gezonde voeding, sport en wonen die de score naar beneden halen.

België presteert beter dan veel landen op klassieke gezondheidssuitkomsten en basisinfrastructuur, maar binnen onze eigen context zien we verslechterende trends in mentaal welbevinden en toenemende ongelijkheden. Regionaal presteert Vlaanderen iets hoger op enkele indicatoren (mentaliteit van preventie, sportparticipatie, woningkwaliteit) terwijl Brussel/Wallonië op bepaalde punten achterlopen; deze interne variaties gaan schuil onder nationale gemiddelden en vragen gedifferentieerd beleid.

Beleidsmatig zijn er positieve evoluties: mentale zorg wordt toegankelijker, er is meer aandacht voor preventie, en initiatieven als de Jongerenbarometer zelf wijzen op wil tot verandering.

Toch ontbreekt vaak een transversale visie – welzijn, gezondheid en wonen van jongeren hangen samen. **Een jongere die zich mentaal goed voelt, sport, gezond eet en een stabiel thuis heeft, zal optimaal kunnen groeien. Deze geïntegreerde benadering moet centraal staan in toekomstige strategieën.**

In internationaal perspectief is "overleven" in België gewaarborgd, maar het is nu tijd om de lat te verhogen van louter overleven naar gezond en gelukkig leven. Een clusterscore geel geeft aan dat er aanzienlijke ruimte is voor verbetering. De kwalitatieve duiding achter deze score – zoals in dit rapport gegeven – is cruciaal. Uiteindelijk is de waarde van deze barometer niet het cijfer op zich, maar de inzichten die leiden tot gerichte actie zodat ieder kind en iedere jongere in België maximale kansen krijgt op gezondheid en welzijn.



CLUSTER II. ONTWIKKELING



Onderwijs

VROEGTIJDIGE SCHOOLVERLATERS

SCORE



België behoort tot de Europese koplopers in het terugdringen van vroegtijdige schooluitval. In 2022 verliet slechts 6,2% van de 18- tot 24-jarigen het onderwijs zonder een diploma van het hoger secundair onderwijs. Daarmee blijft België ruim onder de Europese doelstelling van minder dan 9% tegen 2030, en scoort het ook beter dan het EU-gemiddelde van ongeveer 9,5% in 2023. In 2024 steeg dit cijfer licht tot 7,0%, wat vermoedelijk te maken heeft met de naweeën van de COVID-19-pandemie en de impact daarvan op motivatie en continuïteit in het onderwijs. Toch blijft België structureel beter presteren dan de meeste andere EU-lidstaten. Ter vergelijking: in Kroatië ligt het aandeel schoolverlaters op ongeveer 2%, maar in landen als Roemenië schommelt het nog rond de 17%.

Regionale verschillen zijn in België duidelijk zichtbaar. Vlaanderen behaalt met 5,8% vroegtijdige schoolverlaters het beste resultaat in 2024, terwijl Wallonië (8,1%) en vooral Brussel (9,8%) beduidend hoger scoren. In Brussel blijft vroegtijdige uitstroom een hardnekkig probleem, al is het percentage daar wel aanzienlijk gedaald in vergelijking met 2015. Ook het genderverschil is markant: jongens verlaten de school vaker zonder diploma dan meisjes (respectievelijk 9,2% tegenover 4,8%). Jongens met migratieachtergrond in grootstedelijke contexten behoren tot de meest kwetsbare groepen.

De positieve evolutie is in grote mate toe te schrijven aan gerichte beleidsmaatregelen. De verlenging van de leerplicht tot 18 jaar, de uitbouw van duaal leren, opstapprojecten en trajecten op maat voor schoolmoeë jongeren hebben hun effect niet gemist. Vlaanderen is hierin proactief geweest met innovatieve benaderingen om jongeren in het systeem te houden. Daarnaast hebben ook preventieve schoolteams, brugfiguren en het activeren van ouders bijgedragen tot meer houvast voor risicoleerlingen.



Internationaal bevindt België zich in de bovenste regionen van de prestatiecurve. Alleen landen met heel kleine schoolpopulaties of een strikte leerplichtwet scoren nog beter. Buurlanden als Nederland en Duitsland kennen vergelijkbare cijfers, maar kampen met gelijkaardige uitdagingen bij specifieke risicogroepen.

De score weerspiegelt een krachtig beleid met duidelijke resultaten. Toch is de opdracht niet af: structurele uitsluiting treft nog steeds specifieke subgroepen, met name jongeren uit kansarme gezinnen, leerlingen met een migratieachtergrond en jongens in stedelijke contexten.

ONDERWIJSDAELNAME EN OPLEIDINGSNIVEAU

SCORE



De onderwijsdeelname van jongeren in België is hoog en vertoont een positieve evolutie. Vrijwel alle kinderen volgen het kleuter- en leerplichtonderwijs. Na het secundair onderwijs kiest een ruime meerderheid voor verdere scholing, waarbij zowel academische als beroepsgerichte trajecten goed bezet zijn. Daarmee biedt het Belgische onderwijssysteem brede toegang tot vorming en kwalificatie.

Op het vlak van hoger onderwijs ligt België op schema. De EU-doelstelling van 40% hoogopgeleiden in de leeftijdsgroep 30-34 jaar werd ruimschoots gehaald: in 2022 had ongeveer 47% van deze groep een diploma hoger onderwijs. Deze stijging weerspiegelt een langdurige trend van onderwijsexpansie, waarbij elk nieuwe generatie jongeren gemiddeld hoger is opgeleid dan de vorige. Jongeren tussen 20 en 24 jaar bevinden zich nog grotendeels in opleiding, wat hun relatief lage werkgelegenheidsgraad op die leeftijd verklaart (zie verder bij werkgelegenheid).

Ook de kwalificatiegraad in het secundair onderwijs is hoog. Volgens recente cijfers behaalt 86-90% van de jongeren minstens een diploma van het hoger secundair onderwijs (Statbel). Dit sluit aan bij het lage percentage vroegtijdige schoolverlaters, en toont aan dat het onderwijsstelsel erin slaagt een overgrote meerderheid van jongeren adequaat voor te bereiden op vervolgstudies of de arbeidsmarkt.

Er zijn echter regionale verschillen. Vlaanderen telt relatief meer hooggeschoolde jongeren dan Wallonië, mede dankzij de sterkere doorstroom naar het hoger onderwijs. Brussel toont een opvallend dubbel profiel: enerzijds een hoog aandeel laaggeschoolden, anderzijds ook een aanzienlijke groep universitair opgeleiden – vaak samenhangend met de internationale en diverse bevolkingssamenstelling van het gewest. Het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs steeg ook licht. Het percentage van 25- tot 34-jarigen met een diploma hoger onderwijs in België in 2024 wordt geschat op 50,7%, wat een lichte stijging is ten opzichte van het voorgaande jaar. Dat schrijft Statbel.

**BREDE TOEGANG,
HOGE PARTICIPATIE EN
STIJGENDE KWALIFICATIE NIVEAUS
ZIJN ONMISKENBARE STERKTES
VAN HET BELGISCHE
ONDERWIJSLANDSCHAP**

**TOCH BLIJVEN ER
STRATEGISCHE WERKPUNTEN**

Internationaal positioneert België zich in de subtop van Europa. Het aandeel 25- tot 34-jarigen met een tertiair diploma ligt boven het EU-gemiddelde van 41% (2021). Daarmee laat België landen als Frankrijk, Oostenrijk of Italië achter zich, al blijven Nederland en Scandinavië voorlopers in levenslang leren en participatie na het initieel onderwijs.

Beleidsmatig is er blijvende aandacht voor toegankelijkheid en oriëntering. Studiebeurzen, mobiliteitssteun en oriënteringstrajecten moeten drempels verlagen voor kansarme jongeren. Tegelijk wordt sterk ingezet op het versterken van beroepsgericht en duaal leren – inclusief promotie van STEM-richtingen – om de aansluiting met de arbeidsmarkt te verbeteren.

De score die werd toegekend weerspiegelt een stevig fundament: brede toegang, hoge participatie en stijgende kwalificatieniveaus zijn onmiskenbare sterktes van het Belgische onderwijslandschap. **Toch blijven er strategische werkpunten. Ten eerste moet worden ingezet op het behalen van een 100% kwalificatiegraad, zodat niemand het onderwijs verlaat zonder diploma. Ten tweede is er nood aan een betere afstemming tussen opleidingskeuzes en economische noden.** De mismatch tussen opleidingsprofielen en vacatures – vooral in sectoren zoals zorg en techniek – onderstreept dat hogere opleiding niet automatisch leidt tot betere kansen. Hier is gericht oriënteringsbeleid cruciaal.

Tot slot verdient levenslang leren meer aandacht: de focus ligt nu vooral op de eerste onderwijsloopbaan, terwijl in een veranderende economie blijvende bijscholing noodzakelijk wordt. Wie van jongs af aan leert leren, is beter gewapend voor duurzame loopbaan. Wat betreft levenslang leren loopt ons land erg achter. Velen zijn nog steeds in de overtuiging dat levenslang leren niet noodzakelijk is, zoals blijkt uit de drempelbevraging van statbel. We zijn de afgelopen jaren echter wel aan een inhaalbeweging begonnen, zo blijkt. In 2024 volgde 1 op 3 een vorm van levenslang leren. Een hoopvol teken.

SCHOOELSE VERTRAGING EN UITVAL

SCORE



Hoewel het aandeel jongeren dat volledig uit het onderwijs valt in België relatief laag is, blijft schoolse vertraging een hardnekkige uitdaging. België behoort tot de landen met het hoogste percentage leerlingen die op jonge leeftijd al minstens één jaar leervertraging hebben opgelopen. Tegen de leeftijd van 15 jaar heeft naar schatting 20 tot 30% van de leerlingen een jaar moeten overdoen, met uitschieters in kwetsbare groepen en grootstedelijke contexten (zie PISA/OESO cijfers). Zittenblijven is daarmee niet de uitzondering, maar eerder ingebakken praktijk in het Belgische onderwijsmodel.

Deze hoge zittenblijfcijfers treffen vooral leerlingen uit sociaal-economisch kwetsbare milieus. Uit internationale vergelijkingen blijkt dat België een van de sterkste correlaties vertoont tussen socio-economische achtergrond en onderwijsprestaties. Kwetsbare leerlingen blijven niet alleen vaker zitten, ze worden ook zwaarder gesanctioneerd bij tegenvallende resultaten. Dit versterkt onderwijsongelijkheid en vergroot de kans op schoolmoeheid, demotivatie en – in latere fases – uitstroom zonder kwalificatie.

Het fenomeen is het sterkst aanwezig in het Franstalig onderwijs, waar het percentage zittenblijvers structureel hoger ligt dan in Vlaanderen. Ook binnen Vlaanderen zelf zijn er grote verschillen: scholen in kansarme buurten rapporteren meer studieovertraging dan scholen in meer welstellende regio's. Hoewel Vlaanderen sinds enkele jaren sterker inzet op remediëring en flexibele leerpaden, ligt het totale percentage zittenblijvers nog steeds boven het OESO-gemiddelde.

Naast de zichtbare vertraging is er ook verborgen uitval. Niet alle jongeren behalen een volwaardig diploma op de voorziene leeftijd of via het reguliere traject. In Vlaanderen verlaat jaarlijks naar schatting zo'n 10% van de leerlingen het secundair onderwijs zonder diploma, hoewel velen nadien via volwassenenonderwijs of andere trajecten alsnog kwalificaties behalen. Dit wijst op de nood aan meer alternatieve wegen naar certificering én betere opvolging van leerlingen met risico op afglijden.

Het beleid speelt hier meer en meer op in. Er is groeiende aandacht voor het beperken van zittenblijven via individuele leerondersteuning, flexibele trajecten, en modulair onderwijs. Vlaanderen experimenteert daarnaast met duaal leren, waarbij jongeren via de combinatie van leren en werken gemotiveerd kunnen blijven en relevante vaardigheden opdoen. Toch blijft het klassieke model van “herbeginnen” na één jaar falen dominant aanwezig in veel scholen.

Internationaal valt op dat landen als Finland en Polen het zittenblijven vrijwel hebben afgeschaft. Zij focussen op intensieve ondersteuning, differentiatie binnen de klas, en preventieve leerinterventies. België zou hier lessen kunnen trekken om een cultuuromslag te bewerkstelligen: van sanctioneren naar begeleiden.

Er is dus een contrast tussen de sterkte van het Belgische onderwijssysteem en deze hardnekkige zwakke plek. Terwijl het gros van de jongeren effectief gekwalificeerd uit het onderwijs komt, blijft er een belangrijke minderheid die onderweg struikelt, vertraagt of afhaakt. Willen we deze score optrekken richting een nog hoger niveau, dan is het cruciaal om het aantal zittenblijvers structureel terug te dringen, en te garanderen dat elke jongere een volwaardig diploma haalt – eventueel via alternatieve en flexibele leerwegen.



Economische ontplooiing – financial literacy

JEUGDWERKLOOSHEID EN NEET PERCENTAGE

SCORE



De jeugdwerkloosheid blijft een van de meest hardnekkige structurele uitdagingen op de Belgische arbeidsmarkt. In het derde kwartaal van 2024 bedroeg de IAO-werkloosheidsgraad voor 15- tot 24-jarigen 19,9% (Statbel cijfers). Dit betekent dat bijna één op de vijf actieve jongeren zonder werk zat, een stijging ten opzichte van het jaar ervoor (18,7% in Q3 2023) en aanzienlijk boven het EU-gemiddelde van 14 à 15% in 2024.

Na de coronacrisis kende de jongerenwerkloosheid aanvankelijk een daling (rond 16% in het tweede kwartaal van 2024), maar die trend werd in de zomer opnieuw gekeerd door een toegenomen instroom van afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Deze tijdelijke stijging onderstreept de gevoeligheid van de jongerenarbeidsmarkt voor conjuncturele schommelingen.

De regionale verschillen zijn groot. In Vlaanderen schommelt de jeugdwerkloosheid tussen 12% en 15%, wat relatief gunstig is. In Wallonië en vooral Brussel liggen de cijfers fors hoger. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt de jeugdwerkloosheid structureel boven de 25%, een niveau dat vergelijkbaar is met Zuid-Europese landen. Die kloof weerspiegelt niet alleen regionale verschillen in scholingsgraad en economische dynamiek, maar ook hardnekkige obstakels zoals discriminatie, beperkte mobiliteit en taalbarrières.

Naast werkloosheid is ook het NEET-percentage (Not in Employment, Education or Training) een belangrijke indicator van jeugdexclusie. In 2024 bevond 9,9% van de 15- tot 29-jarigen zich in deze situatie. Dat ligt licht boven het Belgische streefcijfer van 9%, en toont dat bijna 1 op 10 jongeren geen werk heeft, geen opleiding volgt en dus het risico loopt op langdurige sociale uitsluiting. In Wallonië en Brussel bedraagt het NEET-percentage 13,1%, terwijl Vlaanderen met 7,2% beduidend beter scoort.



ITINERA VERMOEDT DAT BELGIË ZICH OP EEN SCHARNIERPUNT BEVINDT: DE FUNDAMENTEN VAN JEUGDACTIVERING ZIJN AANWEZIG, MAAR DE RESULTATEN BLIJVEN VOORLOPIG GEMIDDELD

Positief is dat het NEET-cijfer op lange termijn wel aanzienlijk is gedaald: van 17,2% in 2000 naar net geen 10% vandaag. Toch was er recent opnieuw een lichte stijging (van 9,6% in 2023 naar 9,9% in 2024), wat aangeeft dat voortdurende inspanningen nodig zijn om jongeren structureel te activeren.

Beleidsmatig wordt ingezet op activering via het Youth Guarantee-programma, dat jongeren binnen enkele maanden na afstuderen een aanbod van werk, stage of opleiding belooft. Vooral in Vlaanderen zijn begeleidingsmaatregelen zoals individuele beroepsopleidingen (IBO's) opgeschaald. Toch blijft de zogenaamde matching tussen jongeren en beschikbare jobs problematisch (zie mismatch-sectie).

Ook structurele drempels – zoals vervoersarmoede, beperkte toegang tot stageplaatsen en discriminatie – bemoeilijken de overgang van school naar werk. In het bijzonder jongeren in kwetsbare posities (zonder diploma, met migratieachtergrond, alleenstaande moeders) lopen een verhoogd risico op langdurige werkloosheid of NEET-status.

Itinera vermoedt dat België zich op een scharnierpunt bevindt: de fundamenteën van jeugdactivering zijn aanwezig, maar de resultaten blijven voorlopig gemiddeld. De ambitie moet zijn om het jeugdwerkloosheidscijfer structureel onder de 10% te krijgen en het NEET-percentage verder te laten dalen. Dat vraagt om een versterkte brug tussen onderwijs en arbeidsmarkt, kwaliteitsvolle eerste werkervaringen, betere spreiding van stagekansen en actieve bestrijding van drempels zoals discriminatie en mobiliteitsarmoede.

INKOMENSPOSITIE EN ARMOEDERISICO

SCORE



De inkomenspositie van Belgische jongeren is in vergelijking met andere landen relatief goed beschermd. Dat komt onder meer doordat veel jongeren (deels) thuis wonen, toegang hebben tot sociale uitkeringen en in loondienst minstens het wettelijk minimumloon ontvangen, dat anno 2024 rond de €1.955 bruto per maand ligt voor een voltijdse 18-plusser. Toch blijven de inkomsten van jongeren vaak precair: hun arbeidsloopbanen zijn meestal nog kort, startlonen liggen lager, en opgebouwde vermogens zijn minimaal.

Volgens de EU-SILC-enquête van 2023 leeft 13,8% van de Belgische jongeren tussen 16 en 24 jaar onder de armoededrempel, wat betekent dat hun inkomen minder dan 60% van het nationale mediaaninkomen bedraagt. Daarmee ligt het armoederisico voor jongeren iets boven het nationale gemiddelde (12,3%). Ook kinderen van 0 tot 15 jaar (13,2%) en jongvolwassenen tot 25 jaar bevinden zich iets vaker in een financieel kwetsbare positie dan volwassenen tussen 25 en 49 jaar (10,3%).

Positief is dat de algemene armoedecijfers in België de voorbije jaren zijn gedaald. Zo zakte de monetaire armoede – ook wel AROP (At Risk Of Poverty) genoemd – van 14,8% in 2019 naar 11,5% in 2024 (Statbel-cijfers). Deze daling komt ook jongeren ten goede, mede dankzij de automatische indexering van lonen en uitkeringen, waardoor inkomens mee stijgen met de levensduurte.

Het risico op ernstige materiële deprivatie – bijvoorbeeld geen geld hebben voor verwarming, degelijke voeding of noodzakelijke aankopen – is voor Belgische jongeren laag in Europese context. België doet het hiermee beter dan het EU-gemiddelde van 16,2% personen met armoederisico in 2022, en ook vergeleken met Zuid- en Oost-Europese landen, waar jongeren vaak zwaarder getroffen worden.

Regionale verschillen blijven echter markant. In Vlaanderen leefde in 2024 slechts 7,7% van de bevolking onder de armoededrempel, terwijl dat aandeel in Wallonië en Brussel dubbel zo hoog ligt: respectievelijk circa 18 à 20% en meer dan 20%. Die kloof vertaalt zich ook in jongerenarmoede, waarbij jongeren in deze regio's disproportioneel kwetsbaar zijn.

Hoewel het Belgische beleid voorziet in sterke sociale waarborgen – zoals studietoelagen, kinderbijslag tot 18 of 25 jaar en sinds 2023 ook verhoogde sociale minima – ervaren veel jongeren toch onzekerheid. Uit onderzoek van Febelfin blijkt dat de helft van de Belgische jongeren zich zorgen maakt over geldzaken. Huur betalen, sparen of financiële zelfstandigheid verwerven blijven voor velen moeilijk, zeker zonder stabiele voltijdse job.

Strategisch ligt de focus op versterking van de positie van jongeren op de arbeidsmarkt, want duurzame werkgelegenheid blijft de beste bescherming tegen armoede. Daarnaast is gerichte ondersteuning nodig voor kwetsbare subgroepen zoals NEET-jongeren, laaggeschoolden en alleenstaande jonge ouders.

De score geel drukt uit dat België het op vlak van jongereninkomens en armoederisicobeheersing behoorlijk doet, maar nog niet excellent. Verdere vooruitgang vereist het verkleinen van de regionale kloof, het verbeteren van inkomenszekerheid bij de start van de loopbaan, en het toegankelijk maken van betaalbaar wonen en zorg. Alleen zo kunnen jongeren werkelijk onafhankelijk en economisch weerbaar opgroeien.

HET RISICO OP ERNSTIGE MATERIËLE DEPRIVATIE, BIJVOORBEELD GEEN GELD HEBBEN VOOR VERWARMING, DE GELIJKE VOEDING OF NOODZAKELIJKE AANKOPEN, IS VOOR BELGISCHE JONGEREN LAAG IN EUROPESE CONTEXT

WERKZEKERHEID EN PRECAIRE TEWERKSTELLING



Voor veel Belgische jongeren is de overgang van school naar stabiel werk hobbelig. Hun eerste jobs zijn vaak tijdelijk, deeltijds of onzeker. In België start het merendeel van de jongeren met een contract van bepaalde duur of als uitzendkracht voordat ze een vast contract krijgen. Zo werkte in 2018 maar liefst 47% van de 15- tot 24-jarige werkenden met een tijdelijk contract – iets hoger dan het EU-gemiddelde van 43,5%. Enkel landen als Spanje scoorden toen hoger, met meer dan 70% tijdelijke jeugdcontracten.

Recente cijfers bevestigen dit beeld: in 2023 zat ongeveer 49% van de jonge werkenden in Europa in tijdelijke tewerkstelling, met België opnieuw in de hoogste categorie (CEDEFOP – EU). In veel gevallen geven jongeren aan dat ze geen vast werk konden vinden, wat betekent dat de preciaire tewerkstelling niet altijd een bewuste keuze is. Daarnaast komt ook involuntary part-time voor – deeltijds werk omdat voltijdse banen ontbreken. Toch combineren sommige jongeren bewust deeltijds werk met studies, wat deze cijfers enigszins nuanceert.

Een opvallend cijfer is de NEET-werkactiviteitsratio: slechts zo'n 16,5% van alle 15- tot 24-jarigen is effectief aan het werk. Dit lage aandeel komt deels doordat velen nog studeren, maar toont ook aan dat een aanzienlijk deel van de jongeren financieel niet zelfstandig is.

Het goede nieuws is dat de situatie verbetert naarmate jongeren ouder worden. In de leeftijdsgroep van 25 tot 34 jaar daalt het aandeel tijdelijke contracten aanzienlijk en komt België zelfs onder het EU-gemiddelde te liggen. Dit wijst erop dat tijdelijke jobs vaak fungeren als opstap naar stabiel werk. Bovendien biedt het Belgische systeem relatief sterke arbeidsbescherming: zelfs jongeren in tijdelijke arbeid hebben recht op sociale zekerheid, werkloosheidsuitkering en ontslagbescherming – een voordeel ten opzichte van landen met minder vangnet.

Beleidsmatig zijn er initiatieven genomen om de werkzekerheid van jongeren te verbeteren. Zo werd er ingezet op het aanpakken van langdurige interimketens en wordt uitzendarbeid aangemoedigd als springplank, mits gecombineerd met opleiding. Toch blijven er obstakels. Werkgevers aarzelen vaak om jongeren zonder werkervaring vast in dienst te nemen. De hoge

STRATEGISCH IS HET NOODZAKELIJK OM KWALITATIEVE INSTROOMBANEN VOOR JONGEREN TE STIMULEREN

loonkosten in België – een van de hoogste in de OESO – maken dit extra moeilijk, vooral voor starters met beperkte productiviteit.

Strategisch is het noodzakelijk om kwalitatieve instroombanen voor jongeren te stimuleren.

Denk aan leerbanen die automatisch kunnen overgaan in een vast contract, gerichte loonkostverlaging voor jonge werknemers en actieve begeleiding bij de overgang van tijdelijke naar vaste tewerkstelling. Ook het versterken van de leerwaarde en rechtszekerheid van tijdelijke jobs is cruciaal: een jongerenjob mag geen eindpunt zijn, maar een opstap.

Een recente positieve evolutie is de federale aandacht voor sociale bescherming binnen flexi-jobs en studentenarbeid: beperkte bijdragen, maar met behoud van sociale rechten zoals pensioenopbouw.

De huidige situatie is een gemiddelde situatie: jongeren starten vaak onzeker, maar groeien doorgaans wél door naar vast werk. België scoort hiermee beter dan landen met structureel hoge jeugdwerkloosheid of beperkte sociale bescherming, maar laat ruimte voor verbetering. De weg vooruit ligt in het versterken van kwalitatieve instroommogelijkheden, het verlagen van kosten voor aanwerving van starters en het versterken van het vertrouwen tussen jongeren en werkgevers.



FINANCIËLE KENNIS EN SPAARGEDRAG

SCORE



De financiële geletterdheid van Belgische jongeren laat een gemengd beeld zien. Aan de ene kant toont het formele onderwijs sterke resultaten. Zo behaalden Vlaamse 15-jarigen in de PISA-test van 2022 de hoogste gemiddelde score wereldwijd voor financiële geletterdheid, met 16% toppresterders tegenover het OESO-gemiddelde van 11% en relatief weinig laagpresteerders. Dat afficheert ook het FSMA trots. Dit wijst op een doeltreffende overdracht van financiële basiskennis op school, zeker in Vlaanderen.

Aan de andere kant blijkt uit peilingen dat die kennis niet altijd doorvertaald wordt naar vaardig financieel gedrag bij jongvolwassenen. Uit bevestigingen van FSMA en Febelfin bij jongeren van 16 tot 30 jaar blijkt dat slechts 27% zichzelf een goede score geeft qua financiële kennis, terwijl 24% zichzelf rondt slecht beoordeelt. Bijna de helft van de jongeren weet niet hoe ze een budget moeten opstellen, en 74% begrijpt niet goed hoe banken functioneren, zoals het feit dat spaargeld wordt uitgeleend als krediet.

Deze lacunes leiden tot financiële onzekerheid: bijna 50% van de jongeren piekert regelmatig over geldzaken en 57% geeft aan onvoldoende te kunnen sparen. De coronacrisis verergerde dit nog: in 2021 meldde 61% financiële moeilijkheden, waarvan 1 op 5 zelfs ernstige problemen. Een opvallend signaal is dat 34% van de jongeren bang was dat hun bankkaart zou geweigerd worden bij betalingen.

BIJNA 50% VAN DE JONGEREN
PIEKERT REGELMATIG OVER
GELDZAKEN
EN 57% GEEFT AAN
ONVOLDOENDE TE KUNNEN SPAREN



Hoewel de economie zich hersteld heeft, blijft de hoge woon- en levensduurte jongeren parten spelen. Volgens de Nationale Bank beschikt slechts 35% van de Belgen over een degelijke financiële basiskennis (gescoord als 8/10), met jongeren tussen 16 en 30 gemiddeld nog lager – slechts 4,5/10. Wat spaargedrag betreft: hoewel Belgen algemeen bekendstaan om hun spaarzin, spaart 57% van de jongeren onvoldoende of helemaal niet. Wie wel spaart, doet dat meestal voor kleine bedragen, wat hen kwetsbaar maakt voor onverwachte uitgaven. Belangrijke kanttekening hierbij is natuurlijk dat het leven voor veel jongeren ook duurder is geworden. Volgens de Vlaamse Vereniging van Studenten stijgt bijvoorbeeld het aandeel jongeren dat vakantiejob doet niet om zich plezier te kunnen permitteren, maar vooral om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.

Toch is er ook positief nieuws: jongeren tonen wél veel interesse in geldzaken. Uit de FSMA-enquête in 2025 bleek dat 96% van de 18- tot 25-jarigen regelmatig over geld praat en 81% dit een interessant onderwerp vindt. Thema's als loon, sparen, zakgeld, belastingen en beleggen komen steeds vaker ter sprake. Opvallend is dat ongeveer 30% van de jongeren financiële informatie haalt bij zogenaamde "finfluencers" op sociale media, dat blijkt uit een bevraging op vraag van en gepubliceerd door DPG Media. Dat toont hun nieuwsgierigheid, maar brengt ook risico's op misinformatie met zich mee.

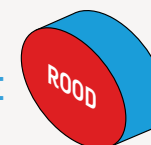
De overheid en financiële sector investeren al enkele jaren in educatieve initiatieven zoals de Week van het Geld, Wikifin School en campagnes met influencers om geldtaboes te doorbreken. Deze inspanningen werpen vruchten af in het onderwijs – zoals blijkt uit de PISA-resultaten – maar moeten ook resulteren in duurzaam gedragseffect op lange termijn.

Grosso modo doet de gemiddelde Belgische jongere het goed qua theoretische kennis, maar is er qua praktische skilling nog werk aan de winkel. Er is nood aan verdere ondersteuning in budgetbeheer, het stimuleren van spaargedrag en waakzaamheid voor schuldenrisico's. Ook moet de kloof gedicht worden tussen wat jongeren op school leren en de financiële realiteit nadien – zoals het omgaan met belastingen, leningen of pensioenopbouw. Pas dan kan financiële educatie écht weerbaar maken voor het volwassen leven.

Economisch toekomstperspectief

STAAT VAN DE STAATSFINANCIËN

SCORE



België bevindt zich in een structureel precarie situatie wat betreft zijn overheidsfinanciën. De overheidsschuld bedraagt anno 2024 ongeveer 104% van het bruto binnenlands product (BBP), wat fors boven het gemiddelde van de eurozone ligt, dat eind 2024 op circa 87% werd geraamd. Sinds de piek boven 108% BBP in 2021 – veroorzaakt door de COVID-19-crisis – is de schuldgraad nauwelijks gedaald, ondanks hernemende economische groei. Volgens prognoses van de Europese Commissie blijft de schuld bovendien stijgen als er geen bijkomend beleid gevoerd wordt.

Daarbovenop komen chronische begrotingstekorten. In zowel 2023 als 2024 schommelde het tekort rond de 4 à 5% van het BBP, wat neerkomt op een jaarlijkse overheidskloof van ongeveer 20 tot 30 miljard euro. Concreet geeft de overheid dus structureel meer uit dan ze int, wat betekent dat de schuld ook zonder economische schokken verder zal toenemen.

Voor jongeren zijn deze cijfers niet abstract, maar relevant voor hun toekomst. Want hoe langer dit pad wordt gevolgd, hoe groter het risico dat de lasten verschuiven naar de volgende generatie – via hogere belastingen, bevroren overheidsuitgaven of verminderde publieke investeringen in bijvoorbeeld onderwijs, innovatie of klimaat. Zowel het Internationaal Monetair Fonds (IMF) als de Nationale Bank van België benadrukken in recente rapporten de urgentie van begrotingshervormingen, met het oog op intergenerationele rechtvaardigheid. De Studiecommissie voor de Vergrijzing berekende dat de vergrijzingskosten – als er geen actie ondernomen wordt – de schuld met gemiddeld 5,4% BBP per jaar extra kunnen doen oplopen tegen 2070 (IMF/Studiecommissie Vergrijzing). Ook de tanende productiviteitsgroei baart zorgen.

Tot nu toe bleven ingrepen beperkt. **België slaagt er moeilijk in om begrotingsdiscipline op te leggen, onder meer door politieke verdeeldheid en structurele uitgavendruk – onder andere pensioenen, gezondheidszorg, energiemaatregelen.** Internationaal behoort België op dit vlak

DE RODE SCORE IS BIJZONDER LAAG, EN TERECHT

tot de zwakste presteerders in de EU. Enkel landen als Italië, Griekenland en Frankrijk kampen met vergelijkbare of zwaardere schuldniveaus. Ter vergelijking: Noord-Europese landen zoals Zweden en Finland houden hun schuldratio's veel beter onder controle, wat hun jonge generaties meer financiële speelruimte biedt.

Een helder toekomstperspectief voor jongeren vereist dat we ook oog hebben voor de demografische realiteit waarin zij volwassen zullen worden. Daarom is het zinvol om demografische projecties op te nemen in de analyse van jeugdbeleid en participatieve processen. De leeftijds piramide van België verliest haar klassieke vorm en evolueert naar een vergrijzende structuur, met een toenemend aandeel ouderen en een afname van het aantal jongeren. Deze ontwikkeling vertaalt zich in stijgende afhankelijkheidsratio's: het aantal niet-actieve personen (zoals jongeren en ouderen) ten opzichte van de actieve bevolking neemt toe. Voor jongeren betekent dit dat zij straks met een kleiner aantal werkenden een groeiende sociale en economische last zullen dragen, onder meer op vlak van pensioenen, gezondheidszorg en solidariteitsmechanismen. **Het is dan ook essentieel dat hun stem gehoord wordt in het vormgeven van toekomstgericht beleid, dat rekening houdt met deze structurele verschuivingen.**

De rode score is bijzonder laag, en terecht. Op basis van de meest recente gegevens bedraagt de federale staatsschuld van België in 2025 ongeveer €536,7 miljard. Met een bevolking van circa 11,8 miljoen inwoners op 1 januari 2025, komt dit neer op een schuld van ongeveer €45.500 per persoon. **Wie in België geboren wordt als jongere, krijgt een schuldrugzak die niet te verwaarlozen is.** De huidige schulddynamiek is onhoudbaar en zadelt toekomstige generaties op met een onevenredige verantwoordelijkheid. Om de situatie recht te trekken, is een drievoudige koerswijziging nodig: (1) structurele economische groei bevorderen via strategische investeringen, (2) een moedige herziening van de overheidsuitgaven doorvoeren – met name op vlak van pensioenen en gezondheidszorg, en (3) een rechtvaardige verdeling van lasten tussen generaties nastreven. Een gezond begrotingsbeleid is essentieel om jongeren de toekomst te bieden die ze verdienen. In zijn huidige vorm ondermijnt het Belgische fiscale beleid precies die belofte.

CONCURRENTIEPOSITIE VAN DE BELGISCHE ECONOMIE

SCORE



De Belgische economie combineert een aantal sterke fundamenteën met hardnekkige structurele knelpunten. Positieve elementen zijn er zeker: België beschikt over een hoogproductieve economie, een goed opgeleide beroepsbevolking en een uitstekende infrastructuur. Deze sterktes werden bevestigd in de IMD World Competitiveness Ranking 2023, waarin België opklom naar de 13e plaats van 64 economieën – een aanzienlijke verbetering ten opzichte van 2019, toen het land nog op plaats 27 stond. België boekte vooruitgang op zowat alle onderzochte pijlers, zoals economische prestaties, overheidsbeheer en infrastructuur.

Deze stijging betekent dat het land recent enkele structurele hervormingen wist door te voeren en een aantrekkelijk ondernemingsklimaat uitbouwde. België bevindt zich hierdoor opnieuw in de internationale subtop, naast landen als Duitsland en Nederland. In de Global Competitiveness Index van het WEF scoorde België in 2019 nog 76,4/100, goed voor een 22e plaats. Nu schuift het verder op in de richting van de kopgroep, waarin Denemarken, Ierland en Zwitserland de toon zetten.

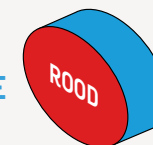
Toch blijft de situatie precair. In 2023 werd België geconfronteerd met de naweeën van de inflatieschok, wat het risico op een loon-prijsspiraal deed toenemen. Strikte toepassing van de loonnormwet – die loonkostenstijgingen moet beperken – is dan ook cruciaal om concurrentiekracht te behouden. Daarnaast blijven een aantal structurele pijnpunten knagen: de parafiscale druk op arbeid is bijzonder hoog en er is sprake van een onvoldoende geactiveerde arbeidsreserve. Ook de krapte op de arbeidsmarkt, meer bepaald het tekort aan technische profielen, zorgpersoneel, remt de groei, net als traag verlopende vergunningstrajecten en gereguleerde energietarieven die investeringen kunnen afremmen.

Internationaal gezien staat België momenteel dus behoorlijk sterk, maar buurlanden als Nederland en Duitsland scoren doorgaans net iets hoger. Frankrijk volgt op iets grotere afstand. Het Belgische aandeel in de wereldwijde export blijft stabiel, maar er is weinig ruimte voor achteruitgang: opkomende economieën kloppen aan de deur.

Om richting een betere score te evolueren, moet België de resterende hervormingspunten aanpakken: de arbeidsmarktparticipatie verhogen (o.a. via levenslang leren en activering), loonkosten verlagen, investeren in digitale en groene transitie, en de overheidsfinanciën saneren. Cruciaal is ook het creëren van nieuwe sectoren waarin jongeren zich kunnen ontwikkelen – bijvoorbeeld rond duurzame technologieën of innovatieve diensten. Een sterke concurrentiepositie is niet alleen een macro-economisch gegeven, maar ook een hefboom voor welvaart, werkzekerheid en perspectief voor de jongere generatie.

PARAFISCALE DRUK

SCORE



België scoort bijzonder zwak op het vlak van belastingdruk op arbeid. De zogeheten tax wedge – het verschil tussen wat een werkgever betaalt en wat een werknemer netto overhoudt – bedroeg in 2024 gemiddeld 52 à 53% voor een alleenstaande werknemer met een gemiddeld loon. Daarmee voert België al jaren de ranglijst aan binnen de OESO: meer dan de helft van de loonkost gaat naar de staat, minder dan de helft blijft over als nettoloon.

Ook gezinnen en werknemers met lage inkomens ontsnappen niet aan deze druk. Ter vergelijking: het OESO-gemiddelde ligt rond de 35 à 40%, Nederland zit op ~37%, Duitsland op ~48%. In Angelsaksische landen is de wig doorgaans nog lager. De hoge parafiscale druk in België maakt het duur om banen te creëren en werkt ontmoedigend voor werkgevers, vooral bij de aanwerving van jongeren of onervaren krachten.

Gevolgen voor jongeren: Voor starters betekent dit dat ze netto minder overhouden dan elders, wat sparen, zelfstandig wonen of investeren in hun toekomst moeilijker maakt. Het systeem ontmoedigt ook tweedeverdieners – vaak jonge vrouwen – om te gaan werken, wegens de steile progressie in de belastingdruk. Werkgevers kiezen vaker voor goedkope en flexibele arbeidsstatuten zoals studentenarbeid, interim of stages in plaats van vaste contracten. Dit leidt tot meer preciaire tewerkstelling bij jongeren (zie ook score Werkzekerheid: 60/100).

Volgens het IMD World Competitiveness Report is een verlaging van de tax wedge cruciaal om de Belgische economie competitief te houden. **Op termijn is de huidige situatie moeilijk houdbaar, zelfs met de relatief hoge productiviteit van de Belgische economie.** De belastingdruk begint het groeipotentieel en de aantrekkelijkheid van de arbeidsmarkt af te remmen.

Voor jongeren zou een verlaging van de loonlasten een directe impact hebben: meer kansen op vast werk, hogere nettolonen, en meer ruimte voor zelfstandigheid. Het zou ook helpen om de kloof tussen studeren en economische onafhankelijkheid te verkleinen.

Een veelgehoord antwoord op de hoge parafiscale druk in België is dat deze gepaard gaat met een breed sociaal vangnet en kwalitatieve publieke diensten. Dat model van hoge lasten in ruil voor sterke collectieve bescherming is lange tijd een sociaal contract geweest waarop brede steun rustte. In de praktijk is die balans echter steeds meer onder druk komen te staan. Verschillende internationale vergelijkende studies – zoals die van de OESO en de Europese Commissie – wijzen erop dat België, ondanks zijn hoge lasten op arbeid, niet langer proportioneel beter scoort op het vlak van efficiëntie, toegankelijkheid of kwaliteit van publieke diensten. De kloof tussen wat mensen bijdragen en wat zij ervoor terugkrijgen, wordt voelbaar groter. Dit ondermijnt niet alleen het draagvlak voor solidariteit, maar zet ook druk op het toekomstig vertrouwen in het systeem, zeker bij jongere generaties.

Er is nog een lange weg te gaan. Een significante parafiscale hervorming is noodzakelijk om de arbeidsmarkt toegankelijker te maken voor jongeren, en om de braindrain – waarbij jonge talenten uitwijken naar landen met gunstiger loonvoorwaarden – tegen te gaan. Dit is zonder twijfel een prioritair actiepoint binnen het jeugdbeleid.

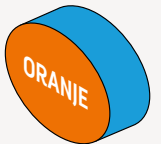
VOOR STARTERS
BETEKENT DIT DAT
ZE NETTO MINDER
OVERHOUDEN DAN
ELDERS, WAT SPAREN,
ZELFSTANDIG WONEN
OF INVESTEREN IN HUN
TOEKOMST MOEILIJKE
MAAKT

VOOR JONGEREN ZOU
EEN VERLAGING VAN
DE LOONLASTEN EEN
DIRECTE IMPACT HEBBEN:
MEER KANSEN OP
VASTWERK, HOGERE
NETTOLONEN, EN
MEER RUIMTE VOOR
ZELFSTANDIGHEID



ONDERNEMERSVERTROUWEN

SCORE



Het ondernemers- en bedrijfsvertrouwen in België blijft sinds 2022 onder druk staan. In maart 2025 zakte de conjunctuurindicator van de Nationale Bank tot -15,1 (saldo), het laagste peil in meer dan een jaar. Dat betekent dat het aantal pessimistische bedrijven ruimschoots het aantal optimisten overtreft.

Achterliggende oorzaken zijn gekend: de nasleep van de energiecrisis van 2022, personeelstekorten in diverse sectoren, een slabakkende economische groei en aanhoudende geopolitieke onzekerheid (o.a. oorlog in Oekraïne). Sectorsgewijs is het beeld gemengd: industrie en handel herstellen lichtjes, maar de bouw en dienstensector blijven achter.

België kent traditioneel een eerder voorzichtig ondernemersklimaat. Vooral KMO's zijn gevoelig voor politieke instabiliteit, complexe regelgeving en economische cycli. Het ondernemersvertrouwen is vergelijkbaar met dat in Duitsland, en volgt grotendeels de Europese trend van afnemend vertrouwen sinds 2022.

Een laag ondernemersvertrouwen vertaalt zich in uitgestelde investeringen en aarzelingen om nieuwe mensen aan te werven – precies op het moment dat jongeren hun eerste stappen op de arbeidsmarkt willen zetten. Startersjobs, stageplaatsen of leercontracten worden dan minder vlot aangeboden.

Ook de innovatiedynamiek krijgt een klap. Start-ups – waar jongeren vaak de motor vormen – ondervinden sneller moeilijkheden om financiering, personeel en groei ruimte te vinden. Pessimisme bij ondernemers remt dus de kansen van jongeren af om te ondernemen, te experimenteren en nieuwe sectoren binnen te treden.

Naast onderwijs en werkgelegenheid verdient ook ondernemerschap een centrale plaats in het debat over toekomstperspectieven voor jongeren. Jong ondernemerschap biedt niet alleen kansen op economische zelfredzaamheid en innovatie, maar draagt ook bij aan maatschappelijke vernieuwing. Toch ervaren veel jongeren vandaag nog aanzienlijke drempels om effectief een



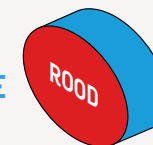
onderneming op te starten: complexe administratieve vereisten, gebrek aan startkapitaal, beperkte toegang tot netwerken en ondersteuning, en een onderwijscontext waarin ondernemerschap zelden als volwaardig carrièrepad wordt gepresenteerd. Daarnaast is er in België een cultuur waarin risico nemen en falen sociaal minder aanvaard wordt, wat de durf tot ondernemen verder remt. Studies tonen bovendien aan dat het maatschappelijke respect voor ondernemerschap in België lager ligt dan in veel andere Europese landen. Willen we jongeren echt de kans geven hun toekomst vorm te geven, dan is het essentieel dat we ondernemerschap niet enkel faciliteren, maar ook actief valoriseren.

EEN LAAG ONDERNEMERSVERTROUWEN
VERTAALT ZICH IN UITGESTELDE
INVESTERINGEN EN AARZELINGEN
OM NIEUWE MENSEN AAN TE WERVEN
– PRECIES OP HET MOMENT DAT
JONGEREN HUN EERSTE STAPPEN OP DE
ARBEIDSMARKT WILLEN ZETTEN



PENSIOENEN

SCORE



Het Belgische pensioenstelsel vormt een van de grootste langetermijnrisico's voor de toekomstige generaties. De jaarlijkse uitgaven aan pensioenen bedragen anno 2024 al circa 12,2% van het BBP, en zonder ingrijpen zal dit oplopen tot 15,2% in 2060 – een van de hoogste percentages binnen de OESO. Daarmee komt België terecht in de top-3 van landen met de zwaarste pensioenlasten, na Slovenië en Luxemburg.

De onderliggende oorzaken zijn structureel. België kent een uitzonderlijk lage effectieve pensioenleeftijd (gemiddeld 61,2 jaar) en een lange levensverwachting, waardoor mensen steeds langer van hun pensioen genieten. Daarbovenop komt de bijzondere afhankelijkheid van het wettelijk pensioen: 86% van het inkomen van 65-plussers komt uit overheidsbronnen, tegenover gemiddeld 57% in de OESO. De aanvullende pensioenpijlers zijn onvoldoende uitgebouwd of worden als kapitaal uitgekeerd in plaats van maandelijkse aanvullingen.

Voor jongeren betekent dit een groeiende druk: vandaag financieren nog ongeveer twee werkenden één gepensioneerde, maar dat zal dalen tot minder dan 1,5 tegen 2040. Als er geen structurele hervormingen volgen, zullen jongeren later geconfronteerd worden met hogere bijdragen, minder genereuze pensioenen, of een veel hogere pensioenleeftijd – waarschijnlijk een combinatie van deze drie.

De maatregelen die tot nu toe zijn genomen, zoals het optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd tot 67 jaar vanaf 2030 en beperkte hervormingen in 2022 (bv. minimum pensioen na 20 jaar loopbaan), hebben slechts een minimale impact: de geschatte besparing tegen 2070 bedraagt slechts 0,5% van het BBP. Meer fundamentele hervormingen – zoals het koppelen van de pensioenleeftijd aan de levensverwachting of het verplicht opbouwen van aanvullende pensioenrechten – zijn politiek gevoelig en voorlopig uitgesteld.



ALS ER GEEN STRUCTURELE
HERVORMINGEN VOLGEN,
ZULLEN JONGEREN LATER
GECONFRONTEERD WORDEN MET
HOGERE BIJDAGEN, MINDER
GENEREUZE PENSIOENEN,
OF EEN VEEL HOGERE
PENSIOENLEEFTIJD –
WAARSCHIJNLIJK EEN
COMBINATIE VAN DEZE DRIE

Internationaal tonen landen als Nederland en Zweden aan dat een duurzaam pensioenbeleid wel degelijk mogelijk is, door structurele hervormingen en gedeelde verantwoordelijkheid tussen overheid, burgers en werkgevers. België blijft in dit opzicht achter.

De bloedrode score weerspiegelt dan ook een reëel en urgent probleem: het Belgische pensioenbeleid is momenteel onhoudbaar en onrechtvaardig voor de jongere generatie. Om tot een eerlijker systeem te komen, is er nood aan:

- Verhoging van de werkzaamheidsgraad bij 55-67-jarigen
- Cultuurverschuiving naar langer en flexibeler werken
- Versterking van de tweede en derde pensioenpijler
- Structurele lastenverdeling tussen generaties

Zonder deze bijstellingen dreigt het pensioenstelsel zijn sociale legitimiteit te verliezen. Voor jongeren wordt het dan steeds moeilijker om te geloven dat ze ooit kunnen rekenen op een rechtvaardig pensioen. Dit dossier vraagt dus niet alleen technische, maar ook politieke moed – met het oog op intergenerationele solidariteit en toekomstbestendigheid.

Werkgelegenheid voor jongeren

TEWERKSTELLINGSGRAAD

SCORE



De werkgelegenheidsgraad van jongeren ligt in België relatief laag in vergelijking met andere EU-landen. In 2024 was slechts 26% van de 15-24-jarigen aan het werk, terwijl het EU-gemiddelde rond 35% ligt. Deze lage participatie is deels te verklaren door de langere onderwijsloopbanen in België. Eens afgestudeerd, stijgt de werkzaamheidsgraad aanzienlijk; bij 25-29-jarigen ligt die boven 80%.

Toch blijft de overgang tussen studie en werk voor velen moeizaam. Vlaanderen scoort iets beter qua jongerenarbeidsparticipatie, mede dankzij het systeem van verminderde RSZ voor jobstudenten. Vlaanderen zet ook in op duaal leren om jongeren werkervaring te laten opdoen tijdens hun opleiding. België hinkt echter nog achterop tegenover landen zoals Nederland, waar studenten vaker een (bij)baan combineren met hun studies.

Strategisch kan België de score opkrikken door studentenarbeid beter te integreren in het leertraject, en door de overgang van school naar werk te versnellen. Ook begeleiding tijdens deze transitie blijft essentieel.

DE OVERGANG TUSSEN
STUDIE EN WERK BLIJFT
VOOR VELEN MOEIZAAM

STAGEKANSEN

SCORE



Stage-ervaring vormt een cruciale schakel tussen opleiding en arbeidsmarkt. België kende lange tijd een beperkte stagecultuur, zeker in vergelijking met landen zoals Duitsland. Sinds 2023 is in Vlaanderen een verplichte stage ingevoerd voor laatstejaars in het beroeps- en technisch onderwijs. Hierdoor zijn er tienduizenden extra stageplaatsen nodig. Dit bracht logistieke druk met zich mee.

De overheid versoepelde daarom het stageconcept – ook bedrijfsbezoeken en simulaties tellen nu mee. In Wallonië en Brussel zijn de verplichtingen beperkter. In het hoger onderwijs zijn stages vaak nog optioneel.

De algemene trend is positief: meer jongeren vinden hun weg naar stageplaatsen, mede dankzij EU-programma's en jeugdgaranties. Toch blijft het aanbod soms tekortschieten. Zeker voor jongeren uit kansengroepen. Meer structurele samenwerking tussen scholen en bedrijven is nodig, net als ondersteuning van bedrijven in het begeleiden van jongeren.

JOBKWALITEIT

SCORE



De kwaliteit van jobs voor jongeren is in België relatief goed. Jongeren werken meestal in formele banen met sociale bescherming en krijgen een minimumloon. In België bedraagt het bruto minimumloon sinds 1 januari 2025 €2.070,48 per maand, wat neerkomt op ongeveer €12,11 per uur voor een voltijdse tewerkstelling. Hoewel dit tot de hoogste minimumlonen in Europa behoort, is er een groeiende discussie over de vraag of dit bedrag voldoende is om een menswaardig bestaan te garanderen, vooral gezien de stijgende kosten van levensonderhoud.

Working poor zijn in België gelukkig zeldzaam, mede dankzij cao's en loonbarema's. Veiligheid op de werkvloer en arbeidsvoorwaarden zijn wettelijk goed verankerd. Veel jongeren voelen zich gewaardeerd in hun werk, zeker als dit aansluit bij hun opleiding.

Uitdagingen blijven bestaan. Jongeren starten vaak met tijdelijke of deeltijdse contracten.

Overkwalificatie komt voor: 1 op 5 werkt onder zijn niveau. Doorgroeikansen zijn niet altijd gegarandeerd, en jobhoppen is gebruikelijk bij jongeren die op zoek zijn naar zinvoller werk of betere balans.

Om de score verder te verbeteren moet België investeren in doorgroeimogelijkheden vanaf dag 1, kwaliteitslabels voor stageplaatsen, en begeleidingstrajecten op maat. Ook werkgevers moeten meer afgestemd raken op de veranderende verwachtingen van jongeren.

MISMATCH OP DE ARBEIDSMARKT

SCORE



België kampt met een hardnekkige mismatch op de arbeidsmarkt: ondanks hoge werkloosheid onder jongeren zijn er veel openstaande vacatures, vooral in knelpuntberoepen. In 2024 stond de vacaturegraad op 4,1%, de hoogste van de EU samen met Nederland. Toch blijft jeugdwerkloosheid boven 15%, wat duidt op structurele afstemmingsproblemen.

Oorzaken zijn onder meer onvoldoende interesse of instroom in technische en zorgopleidingen, taalbarrières in steden zoals Brussel, en beperkte mobiliteit tussen regio's. Veel jongeren kiezen studierichtingen met minder arbeidsmarktperspectief, wat leidt tot moeilijk invulbare jobs elders.

De oplossing ligt in betere oriëntatie, promotie van STEM en zorgberoepen, en gerichte opleidingstrajecten zoals IBO. Ook digitale matchingtools, betere samenwerking tussen VDAB, scholen en werkgevers, en incentives voor bedrijven om jongeren op te leiden zijn belangrijk. De score geeft aan dat België hier halverwege is: er is vooruitgang, maar het potentieel wordt nog onvoldoende benut.

Clusterscore Ontwikkeling

SCORE



De gemiddelde score voor Cluster 2: Ontwikkeling geeft een clusterscore geel. Dat betekent dat de ontwikkelingsrechten en -kansen van jongeren in België in grote lijnen gewaarborgd zijn, maar met duidelijke ruimte voor versterking. Vooral het onderwijsdomein tilt de totaalscore omhoog: Belgische jongeren nemen massaal deel aan het onderwijs, behalen steeds vaker een diploma en verlaten nog zelden vroegtijdig de schoolbanken. Vroegtijdig schoolverlaten is daardoor geen systemisch probleem meer, wat een fundamentele sterkte is van het Belgische jeugd kader.

België beschikt over een relatief robuust stelsel van sociale bescherming, met inkomensvangnetten zoals kinderbijslag en inschakelingsuitkeringen die tot op zekere hoogte bijdragen aan het temperen van diepe armoede onder jongeren. Tegelijk wijzen armoede-experten terecht op de grenzen van deze bescherming: voor sommige groepen jongeren, zoals schoolverlaters zonder diploma of jongeren met een migratieachtergrond, schieten de vangnetten tekort. Structurele uitsluiting, administratieve drempels en stigmatisering blijven reële obstakels. Toch biedt de Belgische economie, dankzij haar veerkrachtige en innovatieve structuur, een fundament voor toekomstige welvaartscreatie. De mate waarin jongeren daarvan kunnen profiteren, zal echter afhangen van gerichte inspanningen om ongelijkheden vroegtijdig te corrigeren en sociale mobiliteit te versterken.

Toch zijn er knelpunten die zwaar op het totaal wegen. De zwaarste impact komt van het subdomein Economisch Toekomstperspectief, dat laag scoort door structurele problemen in de Belgische economie en financiën. De combinatie van een torenhoge overheidsschuld, een onhoudbaar pensioenstelsel en de hoogste belastingdruk op arbeid in de OESO zadelt toekomstige generaties op met een onevenredig grote verantwoordelijkheid. Zonder beleidsbijsturing dreigt generatie-onrechtvaardigheid.

CLUSTER III. PARTICIPATIE

Daarnaast blijven de overgang van school naar werk en de activering van jongeren zwakke schakels. De jeugdwerkloosheid en het NEET-percentage (jongeren die noch werken, noch een opleiding volgen) blijven relatief hoog, vooral in Brussel en Wallonië. Ook het aandeel jongeren in precare jobs of tijdelijke contracten is aanzienlijk. Dit wijst op nood aan betere afstemming tussen opleiding en arbeidsmarkt, en meer duurzame instroomkansen.

Regionale ongelijkheden vormen een extra uitdaging. Vlaanderen presteert gemiddeld sterker op vlak van onderwijs en jeugdwerkgelegenheid, maar ook daar blijven kwetsbare groepen ondervetegenwoordigd. In Wallonië en Brussel zien we een accumulatie van problemen: hogere uitval, lagere participatie en een groter armoederisico onder jongeren. Hier zijn gerichte hervormingen, versterkte begeleiding en investeringen onontbeerlijk om de kansen voor jongeren te egaliseren.

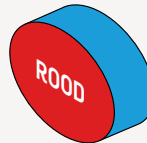
Tot slot is er nood aan interregionale samenwerking en beleidscoherentie. Mobiliteit tussen gewesten, tweetalige opleidingen en afgestemde beleidsmaatregelen kunnen bijdragen tot een efficiëntere arbeidsmarkt en betere talentbenutting. Enkel met een structurele en generatiebewuste aanpak kan België de ontwikkelingsrechten van jongeren ook op lange termijn garanderen.



Democratische betrokkenheid

VERTROUWEN IN DEMOCRATIE

SCORE



Het vertrouwen van jongeren in de Belgische politiek is bijzonder laag. Volgens een peiling van WAT WAT en Medialaan (2019) geeft maar liefst 70% van de jongeren tussen 12 en 24 jaar aan géén vertrouwen te hebben in “de politiek”, terwijl slechts 18% wél vertrouwen uitdrukt. Jongeren voelen zich structureel onvoldoende vertegenwoordigd, en ervaren dat hun belangen zelden worden meegenomen in het beleid. Ze wijzen daarbij op het gebrek aan jonge verkozenen en de afstand tussen hun leefwereld en die van beleidsmakers.

In internationaal perspectief steekt België negatief af. Nederlandse jongeren tonen beduidend meer vertrouwen in democratische instellingen: in 2019 vond bijna 80% van hen democratie de beste bestuursvorm, en gaven ze ook meer vertrouwen aan de regering, aldus cijfers van het Kohnstamm Instituut. Belgische jongeren behoren daarentegen tot de meest wantrouwige in Europa.

Zelfs op nabije bestuursniveaus ligt het vertrouwen laag. In 2024 gaf slechts 19% van de Vlamingen (18+) aan veel vertrouwen te hebben in de Vlaamse regering, en amper 15% in de federale. Lokale besturen scoren iets beter, maar ook daar blijft wantrouwen de dominante houding onder jongeren. Tijdens de klimaatprotesten bleek bijvoorbeeld dat jongeren zich miskend voelden toen ze niet au sérieux genomen werden door politici.

Er bestaan inspanningen om jongeren te betrekken, zoals de Vlaamse Jeugdraad, het stemrecht op 16 jaar voor Europese verkiezingen, en participatieplatformen op lokaal niveau. Toch slagen deze initiatieven er amper in om het structurele wantrouwen te keren. Jongeren geven aan dat ze wel interesse hebben, maar zich zelden gehoord voelen.

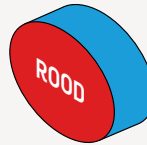
Sociologen signaleren al langer politieke apathie bij jongeren, zonder duidelijke indicatie van verbetering. De recente crisissen – pandemie, inflatie, geopolitieke onzekerheid – hebben het algemene vertrouwen in de overheid verder onder druk gezet. Bij volwassenen herstelde dit vertrouwen tussen 2021 en 2023 licht volgens cijfers van de Vlaamse Overheid, maar bij jongeren bleef het structureel laag. Ook het beeld dat politiek vaak draait om machtsspelletjes in plaats van oplossingen werkt cynisme in de hand.

Democratie vergt vertrouwen – en dat ontstaat pas wanneer jongeren ervaren dat hun stem ertoe doet. België heeft daar nog een lange weg in te gaan.

LIEFST 70% VAN DE JONGEREN,
TUSSEN 12 EN 24 JAAR AAN GEEN
VERTROUWEN TE HEBBEN IN “DE
POLITIEK”. TERWIL SLECHTS 18%
WEL VERTROUWEN UITDRUKT

TEVREDENHEID MET DEMOCRATIE

SCORE



Naast vertrouwen in personen en instellingen speelt ook de algemene tevredenheid met het democratisch systeem een belangrijke rol in hoe jongeren zich verhouden tot politiek. Recent onderzoek in Wallonië toont dat slechts 26% van de bevolking (18+) in 2023 tevreden was over de werking van de democratie in België – een scherpe daling ten opzichte van 2018, toen nog 51% zich tevreden toonde (IWEPS). Hoewel specifieke cijfers over jongeren ontbreken, is het aannemelijk dat zij minstens even kritisch zijn. Jongeren klagen dat er te weinig beweegt in de politiek, en dat besluitvorming traag en ineffectief is.

In België blijft de nationale democratie bijzonder slecht scoren: met 25–30% tevredenheid zitten we duidelijk onder het Europese gemiddelde en mijlenver onder koplopers zoals Zweden of Nederland, waar 60–70% van de burgers zich positief uitlaat over het democratisch systeem. België hoort eerder thuis in het rijtje met Zuid-Europese landen of Frankrijk, waar de onvrede diep geworteld zit. De scherpe daling van tevredenheid tussen 2018 en 2023 – van ongeveer 50% naar 25% – is een van de sterkste dalingen in Europa en wijst op een systemisch probleem.

De lage tevredenheid wijst op een legitimiteitscrisis. Jongeren voelen zich machteloos binnen het bestaande systeem. Toch bestaan er initiatieven die democratische vernieuwing moeten stimuleren: zo kent het parlement van Oost-België een permanent burgerpanel, en zijn er in Vlaanderen experimenten geweest met burgerdialogen zoals de G1000 en de klimaattafels. Dergelijke modellen hebben potentieel om vertrouwen te herstellen, op voorwaarde dat jongeren ook daadwerkelijk beleidsimpact ervaren.

Sinds kort is burgerschapsonderwijs verplicht in Vlaamse scholen, een belangrijke stap om jongeren te wapenen met kennis over democratische processen en hun eigen rol daarin. Tegelijk blijft België zwak scoren op thema's als strijd tegen fake news en politieke corruptie wat net de factoren zijn die het geloof in het systeem ondergraven.

De score toont aan dat het geloof van jongeren in het democratisch systeem flink is verzwakt. Willen we dit herstellen, dan is een veelkoppige strategie vereist.



VERKIEZINGSOPKOMST EN STEMGEDRAG

SCORE



België scoort hoog op de formele participatie van jongeren bij verkiezingen, grotendeels dankzij de opkomstplicht. Bij de federale verkiezingen van 2019 daagde meer dan 90% van de kiesgerechtigden op, en jongeren (18–24 jaar) vormden daarop geen uitzondering. In Vlaanderen was slechts 13,4% van de jongeren blanco of afwezig, wat betekent dat 86,6% een geldige stem uitbracht – een cijfer dat dicht tegen het maximum aanleunt. Op basis van deze participatiegraad krijgt dit subdomein dan ook een relatief hoge score.

Maar achter het cijfer schuilt nuance.

Veel jongeren stemmen enkel omdat het moet. Slechts 54,8% van de 14–25-jarigen gaf in de Vlaamse JOP-monitor van 2018 aan te zouden stemmen indien er géén opkomstplicht was. Toen in 2024 bij de lokale verkiezingen de opkomstplicht in ons land verviel, lag de opkomst onder jonge mensen dan ook beduidend lager.

De bereidheid stijgt wel met de leeftijd, maar blijft matig – wat duidt op een lage intrinsieke motivatie. Bovendien bleek in 2023 dat bijna de helft van de Vlaamse jongeren (47,9%) geen duidelijke politieke voorkeur heeft of twijfelt of ze blanco zouden stemmen. Vooral de jongste stemmers (16–17 jaar) voelen zich onzeker bij hun eerste stemmoment, nu ze voor de Europese verkiezingen voor het eerst mogen deelnemen.

Ter vergelijking: in Nederland, waar geen opkomstplicht geldt, lag de opkomst bij jongeren in 2017 op 67%, pas na intensieve campagnes steeg dat in 2021 tot ~80%. In veel Europese landen ligt de jeugddeelname nog onder de 50%.

**DE LAGE TEVREDENHEID WIJST
OP EEN LEGITIMITEITSCRISIS**



DANKZIJ DE OPKOMSTPLICHT SCOORT BELGIË AANZIENLIJK BETER DAN HET EUROPESE GEMIDDELDE

België heeft recent de stemleeftijd voor Europese verkiezingen verlaagd naar 16 jaar. Dit kan de politieke socialisatie versnellen, zeker als jongeren daarbij ondersteund worden met begrijpelijke informatie en hulpmiddelen. Initiatieven zoals een eerste jongerenstemtest in 2019 en jeugdebatten tonen dat er inspanningen zijn om jongeren te betrekken. Toch voelen veel jongeren zich niet voldoende geïnformeerd. Nieuwe eindtermen rond burgerschapsonderwijs in Vlaanderen (sinds 2020) zijn een belangrijke stap om daar verandering in te brengen.

Een andere tendens is de opmars van extremere stemmen. Jongeren gebruiken hun stem vaak om een signaal te geven, eerder dan uit partijtrouw. In Vlaanderen is Vlaams Belang de populairste partij onder min-35-jarigen; in Wallonië winnen PTB en groene partijen stemmen ten koste van traditionele spelers. Dit duidt op engagement, maar ook op een gevoel van onvrede. Politieke partijen spelen hierop in met sociale media, jongere kandidaten en campagnes gericht op jongeren, maar voor velen blijft het aanbod beperkt aantrekkelijk.

Dankzij de opkomstplicht scoort België aanzienlijk beter dan het Europese gemiddelde. Bij de EU-verkiezingen van 2019 lag de jeugddeelname in de EU op gemiddeld 42% (tegenover 28% in 2014), terwijl België structureel boven 80% ligt. Toch was ook in België de mobilisatie hoger dan gewoonlijk, aangewakkerd door klimaatmarsen en maatschappelijke bezorgdheden. Interessant is dat Scandinavische landen met vrijwillige opkomst eveneens hoog scoren – daar blijkt dat wanneer jongeren het gevoel hebben dat hun stem ertoe doet, ze ook spontaan gaan stemmen.



POLITIEKE GELETTERDHEID

SCORE



Politieke geletterdheid omvat de kennis, vaardigheden en attitudes die jongeren in staat stellen om democratisch te participeren. België scoort volgens Itinera in dit subdomein een middenmootscore. Veel jongeren hebben weliswaar basiskennis over hoe onze democratie functioneert, maar diepgaand inzicht of zelfvertrouwen om politiek actief te zijn ontbreekt bij een grote groep.

Internationale vergelijkingen onderstrepen dit. In de International Civic and Citizenship Education Study (ICCS 2016) scoorden Nederlandse tweedejaars lager dan hun leeftijdsgenoten in landen zoals Duitsland en Scandinavië. Dat blijkt uit wat het Kohnstamm Instituut schrijft. België nam niet deel aan deze editie, maar vergelijkbare signalen wijzen op gelijkaardige tekorten. In Nederland had 1 op 7 jongeren een zeer lage score op burgerschapskennis. Dat is een proportie die ook in België plausibel lijkt. Bovendien gaven jongeren in een 2024 Eurobarometer-enquête aan dat 51% van hen weinig of geen kennis had over de werking van de EU – met België vermoedelijk niet als positieve uitschieter.

Zelfvertrouwen over politieke competenties is eveneens laag: jongeren vinden politiek "moeilijk" en voelen zich vaak onzeker in discussies over beleid of democratie. Dit wijst op een tekort

aan structurele voorbereiding in hun vorming. Tot voor kort was er in Vlaanderen bijvoorbeeld geen verplicht curriculumonderdeel rond burgerschap; pas sinds 2020 zijn er eindtermen ingevoerd. In de Franse Gemeenschap gebeurde dat iets vroeger (2017), met het vak "éducation à la citoyenneté". Leerkrachten gaven eerder aan dat ze weinig of aarzelend politieke thema's behandelden – soms uit onzekerheid, soms omwille van de gevoeligheid ervan.



TOT VOOR KORT WAS ER IN VLAANDEREN BIJVOORBEELD GEEN VERPLICHT CURRICULUMONDERDEEL ROND BURGERSCHAP. PAS SINDS 2020 ZIJN ER EINDTERMEN INGEVOERD

Sinds enkele jaren is er een inhaalbeweging aan de gang. Leerkrachten worden aangespoord om politieke vorming expliciet erop te nemen in hun lespraktijk.

Toch blijft de verspreiding ongelijk. Jongeren in het algemeen vormend onderwijs of met hoger opgeleide ouders beschikken gemiddeld over meer kennis dan jongeren in beroepsrichtingen of met een migratieachtergrond. Dit bevestigt een structurele kloof: wie al minder geneigd is te participeren, krijgt ook minder baggage mee. Die vicieuze cirkel vergt gericht beleid.

Landen zoals Zweden, Noorwegen en Denemarken gelden als voorbeeldlanden. Daar wordt politiek onderwijs al vanaf jonge leeftijd systematisch geïntegreerd in het curriculum, met interactieve methodes zoals klasdebatten, simulaties van parlementaire processen en het regelmatig bespreken van actualiteit. België bevindt zich in de middenmoot samen met Frankrijk en Nederland. Hoewel Belgische jongeren relatief vaak deelnemen aan maatschappelijke of politieke acties – 90% nam recent aan een of andere vorm van civic activity deel, volgens de Eurobarometer – blijven hun scores op kennisvragen vermoedelijk beperkt. Vragen als “Wat doet de Senaat?” of “Hoe wordt een wet gestemd?” zouden bij een Belgische jongerenenquête wellicht bescheiden resultaten opleveren.

Generatie Z haalt haar informatie grotendeels online, vaak via sociale media. Dit betekent dat jongeren actueel geïnformeerd zijn, maar dat de kwaliteit van die informatie sterk varieert. Korte video's, memes en posts vervangen diepgravende analyses. Jongeren zijn wel digitaal handig, maar hun politieke kennis is daardoor vaak “snackable” en fragmentair.



Sense of belonging



De mate waarin jongeren zich verbonden voelen met hun omgeving en de samenleving – hun ‘sense of belonging’ – vormt een cruciale pijler van maatschappelijke participatie. België scoort in dit domein relatief goed: we schatten de score lichtgroen. De meeste jongeren voelen zich deel van hun gemeenschap en samenleving, al zijn er duidelijke verschillen tussen subgroepen en regio's. Vooral corona heeft die verbondenheid op de proef gesteld, maar ook nieuwe vormen van verbondenheid doen hun intrede, zoals digitale communities en thematische solidariteit rond waarden.

Belgische jongeren zijn bovengemiddeld sociaal geëngageerd: zo engageert 75% zich vrijwillig, waarvan 37,5% zelfs in formele contexten zoals jeugdbewegingen of sportverenigingen. Ze halen betekenis uit sociaal contact en geven aan zich gelukkig te voelen in groep. Ook op nationaal niveau voelen jongeren zich overwegend verbonden met hun identiteit. In EU-onderzoek geeft een meerderheid aan zich primair met hun land te identificeren, wat ook geldt voor België. Jongeren hebben vaak een gelaagde identiteit: naast nationaal voelen ze zich ook regionaal en Europees verbonden.

Toch is deze verbondenheid niet universeel. Uit bevestigingen zoals “Être Jeune en 2021” – in Franstalig België – blijkt dat sommige jongeren zich uitgesloten voelden tijdens de pandemie – zij hadden het gevoel dat er geen rekening met hen werd gehouden in beslissingen. Ook structurele factoren als discriminatie of negatieve beeldvorming zorgen dat bepaalde groepen – zoals jongeren met migratieachtergrond of LGBTQ+-jongeren – zich minder geaccepteerd voelen. De JOP-monitor toonde dat jongens gemiddeld negatiever staan tegenover minderheden, wat het belonging-gevoel van anderen kan aantasten. In grootsteden ervaren jongeren met buitenlandse roots iets vaker sociale uitsluiting, hoewel cijfers hierover beperkt blijven.



JONGEREN UIT KANSENGROEPEN EN KWETSBARE SITUATIES ZIJN VAAK EEN STUK MINDER GOED GESTELD. HET BELEID DIENT HIER AANDACHT VOOR TE HEBBEN

Scholen zijn een cruciale plaats waar belonging vorm krijgt. Uit de PISA 2018-data bleek dat 15-jarigen in de Franse Gemeenschap zich relatief sterk verbonden voelden met hun schoolomgeving – zij scoren stabiel op indicatoren zoals “ik hoor erbij op school”, terwijl in veel OESO-landen dat gevoel daalde volgens onderzoek van de ULiege. Vlaams onderzoek bevestigt dat ook in Vlaanderen zo’n drie op vier leerlingen zich goed voelt op school en steun ervaart van leerkrachten. Toch voelt één op vier zich minder verbonden – vaak door pesterijen, leerproblemen of onveilige klasomgevingen. PISA toont dat gebrek aan belonging gelijkaardige negatieve effecten op welzijn heeft als pestervaringen.

België’s jeugd is cultureel divers en veel jongeren met migratieachtergrond combineren een verbondenheid met hun herkomst en de Belgische samenleving. De JOP-monitor suggereert dat zij soms zelfs meer politiek geïnteresseerd zijn dan hun autochtone leeftijdsgenoten maar zich minder vertegenwoordigd voelen. Deze ‘participatieparadox’ wijst op een hiaat tussen motivatie en maatschappelijke erkenning. Sociale belonging is bij deze jongeren vaak sterk, maar vraagt om bredere acceptatie van meervoudige identiteiten. Discrete vormen van uitsluiting – zoals discriminatie op de arbeidsmarkt of in het uitgaansleven – ondermijnen dit. Ook de taalkundige en regionale identiteit speelt een rol: sommige jongeren voelen zich primair Vlaming of Waal, wat de nationale cohesie onder druk kan zetten. Toch zien jongeren elkaar vaak als gelijken over taalgrenzen heen via gemeenschappelijke media, sport of popcultuur.

Op vlak van sociale verbondenheid zit België in de Europese subtop. In vergelijking met landen als Japan of sommige Oost-Europese staten, waar jongeren vaker eenzaamheid rapporteren, doen Belgische jongeren het beter. Onze hoge deelnamegraad aan verenigingsleven is vergelijkbaar met Scandinavië – een gekende hefboom voor cohesie. Toch blijkt ook hier dat eenzaamheid toeneemt: in 2021 voelde 9% van de Belgische jongeren zich frequent eenzaam – minder dan in Groot-Brittannië (20%), maar meer dan in Nederland (5%).

Ter afsluiting van deze indicator, geeft Itinera graag mee dat het met de sense of belonging van jongeren uit kansengroepen en kwetsbare situaties vaak een stuk minder goed gesteld is. Het beleid dient hier aandacht voor te hebben.



Geloof in democratie, rechtsstaat en het politieke bestel

SCORE



Naast participatie en tevredenheid is ook het fundamentele geloof van jongeren in de democratie en rechtsstaat een essentiële indicator voor de veerkracht van het politieke systeem. Deze score wijst op een genuanceerd beeld: een meerderheid van de Belgische jongeren onderschrijft nog steeds democratische waarden, maar een substantiële minderheid twijfelt aan het systeem of staat open voor alternatieven. De steun voor abstracte principes als vrijheid, gelijkheid en mensenrechten is overwegend sterk, maar het vertrouwen dat die waarden effectief worden gerealiseerd via het huidige bestel is zwakker.

Democratie als systeem: twijfel groeit ondanks waardeoriëntatie.

Uit een interuniversitaire bevraging (2018) blijkt dat 1 op 3 jonge Belgen (18–34 jaar) democratie niet als de meest effectieve bestuursvorm beschouwt. Hoewel tweederde dus nog expliciet voor democratie kiest, is dat een minderheid dan men idealiter zou verwachten in een gevestigde democratie. De trend is Europees zichtbaar: slechts de helft van de Europese jongeren heeft vertrouwen in het democratisch systeem volgens de Bertelsmann Stichting en een wereldwijde jeugdpeiling van Open Society Foundations (2022) toonde dat een derde van de jongeren zelfs openstaat voor autoritair leiderschap als dat “sneller oplossingen biedt”.



Tegelijk zijn jongeren idealistisch wat betreft waarden. Uit onderzoek blijkt dat jongeren massaal belang hechten aan mensenrechten, gelijkheid, vrije meningsuiting en klimaatrechtvaardigheid. Belgische jongeren verzetten zich tegen racisme, steunen LGBTQ+ rechten en nemen deel aan protesten voor klimaatactie – allemaal indicaties van diepe waardebetrokkenheid. Dit is natuurlijk de gemiddelde Belgische jongere.

Die steun vertaalt trouwens zich niet automatisch in vertrouwen in het systeem dat die waarden moet bewaken.

Het geloof in de rechtsstaat is eveneens gemengd. Jongeren onderschrijven in abstracto de principes van rule of law, maar twijfelen aan de toepassing ervan.

Wereldwijd zien we een erosie van systeemvertrouwen onder jongeren. In landen als de VS en Italië neemt de tolerantie voor “sterk leiderschap zonder democratische controle” toe. Duitsland en Spanje investeren daarom intensief in politieke educatie. Omgekeerd tonen landen als Oekraïne dat jongeren een krachtig geloof in democratische vrijheid ontwikkelen wanneer die reëel bedreigd wordt. België bevindt zich in een middenpositie: boven nieuwere democratieën, maar onder koplopers als Scandinavië. Onze gele score is dus realistisch, maar kwetsbaar.

WERELDWIJD ZIEN
WE EEN EROSIE VAN
SYSTEEMVERTROUWEN
ONDER JONGEREN



Clusterscore Participatie

SCORE



Cluster 3 – Participatie schetst een dubbel beeld: Belgische jongeren nemen formeel actief deel aan de democratie via stemgedrag en engagement in verenigingen, en tonen een sterk waardenkompas. Tegelijk leeft er structureel wantrouwen tegenover politiek, groeit de onvrede over de werking van de democratie en wint antipolitiek denken terrein. Regionale nuances zijn zichtbaar – zo is de ontevredenheid over democratie uitgesproken in Wallonië, terwijl proteststemmen vaker voorkomen in Vlaanderen – maar de uitdagingen zijn overkoepelend. België neemt stappen in de goede richting, zoals het invoeren van stemrecht op 16 jaar en het versterken van burgerschapseducatie, maar deze initiatieven vertalen zich nog niet in hersteld vertrouwen of grotere systeemtevredenheid. Internationaal zit België in de middenmoot: er is geen participatiecrisis, maar evenmin een participatiesucces. **Met een clusterscore geel zijn de fundamenten aanwezig, maar het potentieel blijft onderbenut.** De volgende jaren zijn essentieel: participatie van jongeren moet niet alleen bevorderd worden als doel op zich, maar ook erkend worden als hefboom voor betere resultaten in alle maatschappelijke domeinen. Jongeren serieus nemen in het beleid is geen symbolische geste, maar een strategische investering in de legitimiteit en weerbaarheid van onze democratie. Als we jongeren vandaag als mede-eigenaars van het systeem erkennen, bouwen we aan een geloofwaardige democratie voor morgen.



CLUSTER IV. BESCHERMING



Bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting

SCORE



België beschikt over een breed sociaal beschermingssysteem met kinderbijslag, sociale uitkeringen en EU-gecoördineerde actieplannen zoals de Child Guarantee. Deze inspanningen werpen zichtbaar vruchten af: het aantal kinderen (0-17 jaar) in armoede of sociale uitsluiting daalde van circa 554.000 in 2019 tot 460.000 in 2023, wat neerkomt op een daling van 23% naar 19%. Daarmee ligt België op koers om de doelstelling van minstens 93.000 minder kinderen in armoede tegen 2030 reeds vroegtijdig te behalen. Deze cijfers zijn afkomstig van de Sociale Zekerheid.

Ondanks deze vooruitgang blijven bepaalde groepen oververtegenwoordigd in de armoedestatistieken. Kinderen in eenoudergezinnen lopen een armoederisico van ongeveer 25%, en ook gezinnen met migratieachtergrond blijven kwetsbaar. Verder: jongeren die uit jeugdhulp of problematische thuissituaties komen, belanden nog te vaak in een grijze zone tussen bevoegdheden. De beleidsaanpak is gefragmenteerd: huisvesting, jeugdhulp en armoedebestrijding opereren veelal los van elkaar, met als gevolg dat jongeren met complexe noden tussen wal en schip vallen.

JONGEREN DIE UIT JEUGDHULP OF
PROBLEMATISCHE THUISSITUATIES
KOMEN, BELANDEN NOG TE VAAK
IN EEN GRIJZE ZONE TUSSEN
BEVOEGDHEDEN



**BINNENLANDS ZIJN DE REGIONALE
VERSCHILLEN ECHTER SCHRIJNEND:
VLAANDEREN SCOORT STERK (AROE
12,8% IN 2024) MAAR IN WALLONIE
(~25%) EN VOORAL BRUSSEL (~44%)
LEEFT EEN SIGNIFICANT AANDEEL
KINDEREN IN ARMOEDE OF SOCIALE
UITSLUITING**

Lokaal wordt wél geïnvesteerd in innovatieve trajecten zoals “Housing First”-pilots of het Upstream-project dat risico op thuisloosheid via scholen probeert te detecteren. Maar deze initiatieven blijven beperkt in schaal en missen een nationale strategische verankering. In andere landen zoals Nederland bestaat al langer een nationale daklozenstrategie – België hinkt hier achterop. Vlaanderen zet stappen richting een geïntegreerde aanpak, onder andere door woonbegeleidingstrajecten en voorrang voor kwetsbare jongeren in sociale huisvesting, maar federaal ontbreekt nog een centrale regisseur.

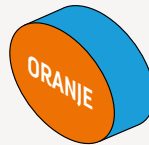
In vergelijking met andere EU-landen doet België het intussen redelijk goed op het vlak van kinderarmoede. Het AROPE-cijfer (risico op armoede of sociale uitsluiting) van ~19% ligt onder het EU-gemiddelde van 24,8% in 2023. Waar België in 2019 nog achterop hinkte ten opzichte van buurlanden als Frankrijk en Duitsland, behoren we anno 2024 tot de weinige landen met een dalende trend. Binnenlands zijn de regionale verschillen echter schrijnend: Vlaanderen scoort sterk (AROE 12,8% in 2024), maar in Wallonië (~25%) en vooral Brussel (~44%) leeft een significant aandeel kinderen in armoede of sociale uitsluiting. België is daarmee een van de Europese landen met de scherpste regionale kloof op dit vlak.

Wat dakloosheid betreft zijn vergelijkingen moeilijk door uiteenlopende definities. Toch is de Belgische situatie zorgwekkend: het aantal getelde thuisloze personen in Brussel is tussen 2008 en 2018 meer dan verdubbeld volgens het Brussels Platform Armoede, en recent onderzoek in Vlaanderen stelt dat circa 1 op 5 daklozen jongvolwassene is.

Over de lange termijn is er een lichte, maar duidelijke daling van kinderarmoede in België: van ongeveer 22,8% in 2015 naar 19% in 2023. Deze daling is mede te danken aan verhoogde tewerkstellingsgraad van ouders en verhoging van uitkeringen. Tegelijk dreigt stagnatie door de inflatie- en koopkrachtcrisis sinds 2022: het algemene armoederisico (AROE) voor de bevolking bleef in 2024 stabiel op 18,2%. De situatie van dakloze jongeren verslechtert intussen. Corona en de wooncrisis hebben de kwetsbaarheid van deze groep verergerd, ondanks enkele veelbelovende lokale interventies. Zonder structurele schaalvergroting blijft hun situatie precair.

Bescherming tegen huiselijk geweld en partnergeweld

SCORE



België heeft zich de afgelopen jaren duidelijk geëngageerd in de bestrijding van intrafamiliaal geweld (IFG), met onder meer de ratificatie van het Istanbul-verdrag in 2016 en het Nationaal Actieplan Gendergerelateerd Geweld 2021–2025 dat inzet op preventie, opvang en justitiële bescherming. In Vlaanderen is het netwerk van Family Justice Centers (FJC) een belangrijke innovatie: slachtoffers kunnen daar terecht bij een multidisciplinair team dat politie, justitie, welzijn, geestelijke gezondheidszorg en jeugdhulp bundelt. Ook bestaan er algemene voorzieningen zoals de hulplijn 1712, die gratis en anoniem hulp biedt aan slachtoffers en omstaanders.

Toch schieten deze initiatieven op belangrijke punten tekort. Zo blijft de toegang tot opvang, juridische bijstand of psychologische begeleiding voor slachtoffers – waaronder ook jonge mensen – vaak vertraagd of onvoldoende. In de jeugdzorg is de aandacht voor kindermishandeling verbeterd via samenwerking tussen vertrouwenscentra en parket, maar de capaciteit om langdurige, intensieve begeleiding te bieden is ontoereikend. België beschikt bovendien niet over een centraal monitoringsysteem voor IFG-cijfers, wat het moeilijk maakt om beleid op actuele data te baseren.

België zit qua prevalentie in de Europese middenmoot: volgens de EU-GBV-enquête (2020) heeft ongeveer één op drie Belgen ooit partnergeweld meegemaakt. Dat is vergelijkbaar met buurlanden als Frankrijk en Nederland. Op het vlak van aanpak hinkte België lange tijd achterop – zonder centrale meldpunten of geïntegreerde ketenaanpak – maar de recente uitrol van FJC's in Vlaanderen en familiaal geweldcoördinatoren in Brussel en Wallonië toont een inhaalbeweging. Toch ontbreekt in vergelijking met landen als Spanje (met gespecialiseerde rechtbanken voor partnergeweld) een sterk juridisch spoor: de justitiële opvolging is traag en veroordelingscijfers blijven laag. Positief is dat België relatief sterk scoort in bewustmaking.



HOEWEL HET FENOMEEN “DATING VIOLENCE” INMIDDELS ERKEND WORDT, ONTBREEKT HET AAN PRECIEZE DATA EN STRUCTURELE PREVENTIE OP MAAT VAN JONGEREN

De cijfers tonen een toename van meldingen, maar ook een blijvende ernst van het probleem. In Vlaanderen steeg het aantal meldingen van huiselijk geweld van 8.956 in 2002 naar 15.450 in 2022 – gemiddeld 42 incidenten per dag. In 2022 registreerde hulplijn 1712 9.045 unieke oproepen, goed voor 12.044 slachtoffers – waarvan 6.600 meldingen over kinderen en zo'n 2.000 over partnergeweld gingen. Deze stijging duidt op hogere meldingsbereidheid, onder andere dankzij campagnes en digitale hulplijnen.

Tijdens de coronapandemie werden pieken in huiselijk geweld opgetekend, wat leidde tot tijdelijke overheidsmaatregelen zoals extra opvang en de “blijf-veilig-thuis”-campagne. Toch zijn de incidentiecijfers na COVID niet gedaald. Het risico op huiselijk geweld bij jongeren blijft acuut: 15% van jonge vrouwen in België rapporteerde ooit fysiek partnergeweld te hebben ervaren (bruzz.be). Hoewel het fenomeen “dating violence” inmiddels erkend wordt, ontbreekt het aan precieze data en structurele preventie op maat van jongeren.

De score oranje weerspiegelt het contrast tussen beleidsintenties en realiteit. België heeft het beleidskader rond IFG aanzienlijk versterkt, maar mist nog een coherente en langetermijngerichte aanpak waarin preventie centraal staat. Huidige maatregelen zijn vaak reactief – ingezet na een melding – terwijl een cultuurverandering nodig is waarin intrafamiliaal geweld net zo maatschappelijk onaanvaardbaar wordt als bijvoorbeeld rijden onder invloed. Daarvoor zijn structurele investeringen vereist in relationele en seksuele vorming op school, in laagdrempelige gezinsondersteuning en in genderbewuste opvoeding.



Bovendien blijft de versnippering van bevoegdheden tussen gewesten en beleidsdomeinen (justitie, welzijn, onderwijs) een obstakel voor effectieve samenwerking. Een jongere in Vlaanderen die geweld meldt, belandt in een ander traject dan iemand in Wallonië. Een nationale visie, eventueel via een federale coördinator of observatorium voor IFG, zou uniformiteit kunnen brengen.

Op justitieel vlak moeten beschermingsmaatregelen sneller kunnen volgen. Slachtoffers – zeker jongeren – ondervinden schade van langdurige procedures. Tijdelijke contactverboden, elektronische monitoring van daders en snellere rechtsgang zijn nodig om veiligheid te garanderen. Verder ontbreekt nog te vaak aandacht voor de onderliggende oorzaken van partnergeweld onder jongeren, zoals toxische mannelijkheidsnormen, mentale kwetsbaarheid of verslaving. Investerings in psychologische hulp, gendereducatie en sociale begeleiding zijn cruciaal om deze problematiek fundamenteel aan te pakken.

Kortom, België heeft goede stappen gezet, vooral op vlak van bewustmaking en ketensamenwerking. Maar zolang preventie en rechtvaardige opvolging achterblijven, en zolang jongeren structureel niet voldoende beschermd worden tegen geweld in relaties of gezinnen, blijft de score beperkt. De weg naar een écht veilige thuissituatie voor alle jongeren in België is nog lang.

SLACHTOFFERS – ZEKER
JONGEREN – ONDERVINDEN
SCHADE VAN LANGDURIGE
PROCEDURES.



Bescherming van de seksuele integriteit



De bescherming van de seksuele integriteit van jongeren omvat zowel het voorkomen van seksueel misbruik en uitbuiting als het waarborgen van opvang en gerechtigheid voor slachtoffers. België heeft op dit vlak enkele belangrijke stappen gezet. Sinds 1 juni 2022 is een grondige hervorming van het seksueel strafrecht van kracht, waarin moderne begrippen als 'aantasting van seksuele integriteit' en 'wederzijdse toestemming' centraal staan. Misdrijven als grooming, voyeurisme en seksuele cyberintimidatie kregen een heldere juridische omschrijving. Ook de leeftijdsgrens voor seksuele relaties met volwassenen werd expliciet vastgesteld op 16 jaar.

Op vlak van slachtofferzorg vormt de oprichting van de Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSZ) een belangrijke vooruitgang. In deze gespecialiseerde centra kunnen slachtoffers gratis en anoniem terecht voor medische, psychologische en forensische hulp. De centra zijn intussen operationeel in tien Belgische steden en worden binnen Europa gezien als goede praktijk. Voor minderjarigen bestaan er ook specifieke initiatieven zoals Child Focus (voor preventie van grooming, kinderporno en seksuele uitbuiting) en de hulplijn Stop it Now!.

Maar ook hier blijven structurele lacunes bestaan. Zo ontbreekt het in het onderwijs nog aan breed ingebedde relationele en seksuele vorming. Sinds september 2023 is in Vlaanderen weliswaar een tweejaarlijkse module LEZ verplicht in het secundair onderwijs, maar dit is eerder beperkt. Daarnaast blijven er in de jeugdzorg tekorten aan gespecialiseerde hulp voor slachtoffers van misbruik binnen gezinnen of instellingen, en zijn er onvoldoende therapeuten en onderzoeksrechters met expertise in seksuele feiten. Vooral op vlak van online veiligheid is het beleid zoekende: het aantal gevallen van sextortion en grooming stijgt, maar politie en justitie kampen met beperkte capaciteit om deze digitale misdrijven te bestrijden.

België bevindt zich qua beleid en prevalentie in de Europese middenmoot. Uit eerdere EU-enquêtes blijkt dat ~12% van Belgische vrouwen vóór hun 15e seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft ervaren – vergelijkbaar met het Europees gemiddelde (~10%) en buurlanden zoals Frankrijk en Duitsland. Met de recente strafwet hervorming sluit België aan bij landen als Zweden



DE DIGITALISERING VAN HET JONGERENLEVEN HEEFT NIEUWE RISICO'S GECREEERD WAARVOOR HET BELEID NOG ONVOLDOENDE IS UITGERUST

en Spanje die eerder al instemming centraal stelden in hun wetgeving. Ook de ZSZ-centra zijn internationaal toonaangevend: Frankrijk en andere landen gebruiken het Belgische model bij het opzetten van eigen 'one-stop shops'.

Tegelijk loopt België achter in het bestrijden van online seksuele uitbuiting. Landen als Nederland en het VK investeren aanzienlijk meer in cybercrime-units en proactieve opsporing van kinderporno, terwijl België nog vaak afhankelijk is van internationale signalen. Ook verplichte relationele en seksuele vorming is in veel buurlanden structureler ingebed dan in België.

De cijfers tonen een toename van meldingen, die deels wijst op hogere aangiftebereidheid. In 2022 registreerde de federale politie 4.509 aangiftes van verkrachting (inclusief pogingen), tegenover 4.442 in 2021 – gemiddeld 13 per dag, met in 43% van de gevallen een minderjarig slachtoffer. Daarnaast rapporteerde Child Focus in 2023 een stijgend aantal meldingen van sextortion (183 dossiers), ongewenste verspreiding van beelden (175) en grooming (43) (sensoa. be). **De digitalisering van het jongerenleven heeft nieuwe risico's gecreëerd waarvoor het beleid nog onvoldoende is uitgerust.** Positief is dat groepsverkrachtingen lijken te dalen (van 241 in 2021 naar 195 in 2022) en dat bewustmakingscampagnes jongeren weerbaarder maken in online interacties. Toch blijven er tienduizenden hangende dossiers bij justitie, wat erop wijst dat veel slachtoffers nog altijd wachten op gerechtigheid.

De huidige score weerspiegelt een dubbel beeld: België heeft belangrijke stappen gezet in wetgeving en slachtofferzorg, maar mist nog een samenhangende langetermijnvisie. Kortom, België scoort vandaag gemiddeld: het doet inspanningen, maar is geen voortrekker.



Harde veiligheid



Niet alleen vrijwaring van huiselijk geweld is deel van het onderdeel bescherming. Ook de zogenaamde harde veiligheid moet in aanmerking worden genomen. Dit valt uiteen in zowel bescherming tegen binnenlandse calamiteiten als tegen inmengingen en dreigingen van buiten de grenzen van België.

Eerst en vooral: binnenlandse veiligheid. In 2023 ontving OCAD 332 meldingen, 40% meer dan in 2022; 8% werd ingeschaald als ernstig. Hoewel er qua veiligheidsdiensten afgelopen jaren stappen zijn gezet, blijven er zorgen over capaciteit en lokale preventie, vooral richting jongeren. Internationaal zit België in de Europese middenmoot; veel dreigingen komen van lone actors, in 18% van de gevallen minderjarigen. Radicalisering onder jongeren is volgens de Europol TESAT analyses opnieuw in opmars.

Klimaatverandering versterkt geopolitieke spanningen. Jongeren worden geconfronteerd met extreme weersomstandigheden, mentale stress (klimaatangst) en onzekerheid. België engageert zich binnen de EU en ontwikkelt federale plannen, maar mist een coherente strategie die klimaat en veiligheid verbindt. Jongeren voelen zich onvoldoende beschermd: ~48% ervaart stress bij klimaatnieuws. In vergelijking met buurlanden loopt België niet achter, maar het mist het tempo van koplopers als Nederland en Duitsland.

De oorlog in Oekraïne is nog zo'n punt van onrust. In de media worden ze pijnlijk met de neus op de feiten gedrukt dat de Belgische defensie op het moment van schrijven niet voldoende slagkracht heeft om hen te beschermen. Jongeren voelen zich nog steeds relatief veilig, maar merken de toegenomen spanningen.



Een peiling uit 2023 toont dat 73% van de Vlamingen bang is voor de toestand in de wereld. Jongeren willen geruststelling en actie. Ze vertrouwen politie en hulpdiensten, maar zijn kritischer voor politici, dat blijkt uit cijfers van de Gezinsbond. Communicatie is vaak ontoereikend: traditionele kanalen domineren, terwijl jongeren betere info willen via sociale media. Vooral rond klimaat voelen ze zich onvoldoende gehoord.

Conclusie: **de Belgische jeugd leeft met geopolitieke onzekerheid.** België biedt bescherming, maar die is vaak versnipperd. Ook het gevoel van onveiligheid wordt meegenomen in de score. Politici en diensten slagen er nog onvoldoende in een performante en geruststellende indruk te geven aan de Belgische jeugd. Toch is België al bij al een veilig land om te leven. Zeker wat betreft interne criminaliteit. De steeds groter wordende zorgen omtrent 's lands externe weerbaarheid is dan weer een ander paar mouwen.

DE BELGISCHE JEUGD
LEEFT MET GEOPOLITIEKE
ONZEKERHEID.

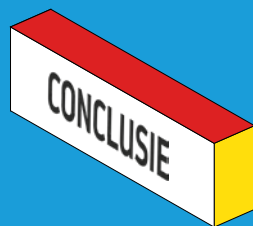


Clusterscore: Bescherming



België's prestaties op het gebied van bescherming van jongeren zijn gematigd. Over alle subdomeinen heen ontstaat een gemengd beeld van enige vooruitgang (dalende kinderarmoede, nieuwe hulpinitiatieven), maar ook persisterende tekorten (blijvend hoge geweldcijfers, regionale ongelijkheden). Wij kennen daarom Cluster 4: Bescherming een globale score geel toe. Deze middellange score weerspiegelt dat België weliswaar belangrijke stappen heeft gezet – o.a. dalende armoede-indicatoren en vernieuwd beleid rond geweld – maar dat de bescherming van 0-25-jarigen in de praktijk vaak onvoldoende gegarandeerd is. Een versnelde, geïntegreerde beleidsinspanning is nodig om deze score de komende jaren op te krikken richting een voldoende niveau.





De Itinera NextGen Barometer 2025 laat zien dat België op een belangrijk kruispunt staat. Met een globale score geel scoren we net onder het gemiddelde, wat wijst op een situatie die tegelijk hoopgevend én fundamenteel kwetsbaar is. De Belgische jeugd beschikt over stevige fundamenten: brede toegang tot onderwijs, gezondheidszorg, formele participatiemogelijkheden en wettelijke bescherming tegen geweld. Maar tegelijk maken structurele ongelijkheden, mentale gezondheidsproblemen, woononzekerheid, armoederisico en een tanend vertrouwen in democratische instellingen duidelijk dat deze fundamenten niet voor iedereen even toegankelijk of robuust zijn.

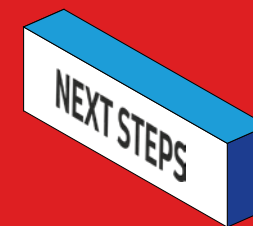
De barometer legt scherp bloot waar de kansen liggen, maar ook waar het systeem tekortschiet. In elk van de vier clusters – Overleven, Ontwikkeling, Participatie en Bescherming – worden kwetsbaarheden zichtbaar die in combinatie de leefwereld en toekomstperspectieven van jongeren ernstig onder druk zetten. Het rapport maakt duidelijk dat België zich in een ‘gele zone’ bevindt: er is geen acute jeugdcrisis, maar het systeem is onvoldoende bestand tegen de veelheid aan maatschappelijke uitdagingen waarmee jongeren vandaag geconfronteerd worden.

De rode draad doorheen de scores is de groeiende kloof tussen formele rechten en beleefde realiteit. Hoewel jongeren theoretisch goed beschermd zijn, voelen velen zich onzichtbaar, ongehoord en onzeker over hun toekomst. Deze kloof vertaalt zich in dalend vertrouwen in instellingen, verhoogde mentale druk en een afnemend gevoel van controle. Dat jongeren zich niet langer vanzelfsprekend herkennen in het maatschappelijk kompas, is een alarmsignaal.

Toch is dit rapport geen verhaal van pessimisme. Een score als deze is geen eindpunt, maar een hefboom. Het betekent dat België over de noodzakelijke infrastructuur en kennis beschikt om beter te doen – mits er politieke wil is om jongeren écht als prioriteit te behandelen. De barometer toont ook dat het potentieel aanwezig is: jongeren zijn maatschappelijk geëngageerd, bereid om bij te dragen en beschikken over sterke waarden. Ze vragen geen betutteling, maar vertrouwen – en een beleid dat hen betreft, begrijpt en versterkt.

Als beleidsmakers deze barometer ernstig nemen, kunnen ze ermee aan de slag als strategisch kompas. Elke indicator in dit rapport is een spiegel én een hefboom. Door gericht te investeren in mentale gezondheid, kwalitatief onderwijs, gelijke kansen op de arbeidsmarkt, sociale bescherming en échte jeugdparticipatie, kan België niet alleen de scores verbeteren, maar vooral het vertrouwen van een nieuwe generatie terugwinnen.

Onze centrale boodschap blijft dan ook: jongeren zijn geen beleidsobjecten. Ze zijn volwaardige burgers – vandaag, niet pas morgen. Het is aan de samenleving om hun recht op een hoopvolle toekomst waar te maken.



DE RESULTATEN VAN DE NEXTGEN BAROMETER ZIJN HELDER:

de fundamenten voor een toekomstbestendige samenleving zijn aanwezig, maar onvoldoende gelijk verdeeld of duurzaam verzekerd. Jongeren in België groeien op in een context van structurele spanningen – tussen formele rechten en feitelijke toegang, tussen participatiemogelijkheden en werkelijk gehoord worden, tussen belofte en beleidsrealiteit. Met deze diagnose eindigt het werk niet. Integendeel: het is precies hier dat Itinera met Project HOPE een volgende stap zet.

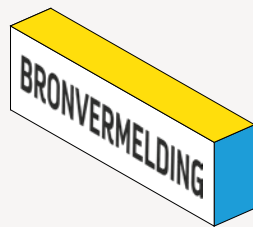
HOPE is Itinera's antwoord op de urgente nood aan langetermijndenken voor en met jongeren. Waar de barometer de toestand beschrijft, wil HOPE de horizon verleggen. Dit programma verenigt onderzoekers, experts en jonge stemmen in een missie om haalbare, toekomstgerichte beleidsoplossingen uit te werken die vertrekken van de realiteit van jongeren zelf.

Concreet wil Itinera via HOPE:

- Structurele hervormingen agenderen in domeinen als onderwijs, mentale gezondheid, arbeidsmarkt en sociale bescherming, met nadruk op preventie, gelijkheid en veerkracht.
- Participatieve beleidsontwikkeling stimuleren: jongeren niet enkel bevragen, maar betrekken als co-architecten van oplossingen. HOPE voorziet cocreatietrajecten, jeugdfora en intergenerationele denkoefeningen.
- Regionale en federale beleidskloof overstijgen: door beleidshervormingen systemisch en interfederaal te benaderen, met oog voor coherentie, schaalbaarheid en impact over gewesten heen.
- Internationale best practices vertalen naar Belgische contexten: HOPE koppelt inzichten uit de barometer aan innovatieve oplossingen die elders wél blijken te werken.
- Langetermijnindicatoren en scenario's ontwikkelen: met de barometer als vertrekbasis meet HOPE niet enkel waar jongeren vandaag staan, maar ook hoe verschillende beleidskeuzes hun toekomst kunnen kleuren.

Project HOPE is daarmee niet enkel een vervolg op de barometer, maar een strategische vertaling van cijfers naar keuzes, van analyse naar actie. Het doel is duidelijk: beleid maken dat de jongste generatie niet als randgroep benadert, maar als kernpubliek van de samenleving die we willen bouwen. Want wie investeert in hoop, investeert in de toekomst.





- Armoedebestrijding.be. (2024). Aantal armen in België – Maart 2024, https://armoedebestrijding.be/wpcontent/uploads/2024/03/240305_aantalarmen-.pdf
- Armoedecijfers.be. (z.d.). Armoederisico naar bevolkingscategorie, <https://www.armoedecijfers.be/topic/armoederisico-naar-bevolkingscategorie>
- Belgique en bonne santé. (2024). Self-reported unmet need for medical care due to geographic or financial reasons, <https://www.belgiqueenbonnesante.be/metadata/hspa/2024/A13.pdf>
- Brussels Platform Armoede. (z.d.). Dak- en thuisloosheid, <https://www.brusselsplatformarmoede.be/nl/thema-s/dak-en-thuisloosheid>
- Bruzz. (2024, april 8). Brusselse vrouwen vaker slachtoffer van partnergeweld dan Vlaamse vrouwen, <https://www.bruzz.be/actua/samenleving/brusselse-vrouwen-vaker-slachtoffer-van-partnergeweld-dan-vlaamse-vrouwen-2024-04>
- Business AM. (z.d.). Meer dan 1 op de 5 Belgen wacht tot hun 30ste verjaardag om ouderlijk huis te verlaten, <https://businessam.be/1-op-5-belgen-30ste-verjaardag-ouderlijk-nest-verlaten/>
- Business AM. (z.d.). Nieuwe aanpak voor stage in Vlaams beroepsonderwijs, <https://businessam.be/werkplekieren-een-nieuwe-aanpak-voor-stages-in-vlaams-beroepsonderwijs/>
- CEDEFOP. (z.d.). Belgium – Country reports and publications, [https://www.cedefop.europa.eu/en/country-results?type\[\]=ced_country_report&type\[\]=ced_publication&country=318&items_per_page=24](https://www.cedefop.europa.eu/en/country-results?type[]=ced_country_report&type[]=ced_publication&country=318&items_per_page=24)
- CEDEFOP. (z.d.). Temporary employment – Skills Intelligence, <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-intelligence/temporary-employment>
- De Ambrassade. (2024, februari 13). Nieuw: onderzoeksrapport mentaal welbevinden in het jeugdwerk, <https://ambrassade.be/nl/nieuws/jeugdwerk-de-plek-waar-jongeren-zich-goed-en-verbonden-voelen>
- De Morgen. (2023, december 19). Akkoord tussen RIZIV, mutualiteiten en zorgsectoren over tarieven: jongeren binnenkort gratis naar psycholoog, <https://www.demorgen.be/snelnieuws/akkoord-tussenriziv-mutualiteiten-en-zorgsectoren-over-tarieven-voor-patient-jongeren-binnenkort-gratis-naarpsycholoog-b90949a7/>
- De Morgen. (2023, september 20). 'Huisartsen schrijven het vermoedelijk sneller voor dan wenselijk is': tieners slikken 60 procent meer antidepressiva, <https://www.demorgen.be/nieuws/huisartsenschrijven-het-vermoedelijk-sneller-voor-dan-wenselijk-is-tieners-slikken-60-procent-meerantidepressiva-b5810fce/>
- De Morgen. (2024, mei 23). 'Wat met ons? Dat is het gevoel waar velen mee zitten': zo kijkt de nieuwe generatie stemgerechtigden naar de politiek, <https://www.demorgen.be/nieuws/wat-met-ons-dat-isthet-gevoel-waar-velen-mee-zitten-zo-kijkt-de-nieuwe-generatie-stemgerechtigden-naar-depolitiek-b04da884/>
- De Standaard. (2022, september 5). Jongeren stellen vertrek uit ouderlijk huis langer uit, https://www.standaard.be/cnt/dmf20220905_91909463
- Decenniumdoelen. (2020). Cijfers over de kwaliteit van de huisvesting in België [PDF]. https://armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/05/cijfers_kwaliteit_huisvesting.pdf
- Degand Partners. (2025). Taxing Wages 2025: discover the OECD's annual study and its main conclusions with Belgium still in first place, <https://blog.degandpartners.com/en/article/taxing-wages-2025-discover-the-oecd-s-annual-study-and-its-main-conclusions-with-belgium-still-in-first-place/26999>
- EACEA National Policies Platform. (z.d.). 5.2 Youth participation in representative democracy, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/belgium-flemish-community/52-youthparticipation-in-representative-democracy>
- EURES. (z.d.). Labour Market Information: Belgium, https://eures.europa.eu/living-and-working/labourmarket-information-europe/labour-market-information-belgium_en
- Euronews. (2025). Which EU countries have the most job vacancies?, <https://www.euronews.com/myeurope/2025/04/02/which-eu-countries-have-the-most-job-vacancies>
- European Commission. (z.d.). Economic forecast for Belgium, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/belgium/economic-forecast-belgium_en
- Europese Commissie. (2020, maart 4). PISA 2018 and the EU – Striving for social fairness through education (research note), https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/pisa-2018-eu_1.pdf
- Eurostat. (2024). Euro area unemployment at 6.3% – Euro indicators, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-euro-indicators/w/3-02122024-ap>
- Eurostat. (z.d.). Early leavers from education and training – Statistics Explained, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training
- Eurostat. (z.d.). Employment – annual statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_-_annual_statistics%23Female_employment_rate_increases_over_time
- Eurostat. (z.d.). Eurostat – Statistics explained – Europese Commissie, <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Eurostat. (z.d.). Latest developments in income dynamics and poverty, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Latest_developments_in_income_dynamics_and_poverty
- Eurostat. (z.d.). Unmet health care needs statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unmet_health_care_needs_statistics
- Eurostat. (z.d.). Young people – housing conditions, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Young_people_-_housing_conditions
- Factcheck Vlaanderen. (2024, maart 25). Factcheck: Geen 608.000, maar 320.000 first voters bij Vlaamse verkiezingen, <https://factcheck.vlaanderen/factcheck/320000-first-voters-bij-federale-en-vlaamse-verkiezingen-geen-608000>
- Febelfin. (z.d.). Eén jaar coronacrisis: meer dan de helft van de jongeren ervaart financiële problemen, <https://febelfin.be/nl/pers/bank-maatschappij/een-jaar-coronacrisis-meer-dan-de-helft-van-de-jongeren-ervaart-financiele-problemen>
- Febelfin. (z.d.). Onderzoek toont nood aan meer financiële kennis aan: bijna de helft van de jongeren piekert over geld, <https://febelfin.be/nl/pers/bank-maatschappij/onderzoek-toont-nood-aan-meerfinanciele-kennis-aan-bijna-de-helft-van-de-jongeren-piekert-over-geld>

- FJC – Veilig Thuis. (z.d.). Nieuwe aanpak IFG in Vlaanderen: Family Justice Centers zijn de toekomst, <https://fjc-veiligthuis.be/uitrol-van-family-justice-centers-in-vlaanderen/>
- FOD Sociale Zekerheid. (2023). SILC Analysis: Social situation and protection in Belgium – 2023 [PDF], <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/en/publications/silc/silc-analysissocial-situation-andprotection-belgium-2023-en.pdf>
- Foodlog. (z.d.). Belgische jongeren op één na wereldkampioen groente eten, <https://www.foodlog.nl/artikel/flash/belgische-jongeren-op-een-na-wereldkampioen-groente-eten/>
- Forum des Jeunes. (2022, maart). Avis sur la participation citoyenne, <https://forumdesjeunes.be/wpcontent/uploads/2022/03/Avis-participation-citoyenne-PDF.pdf>
- FSMA. (z.d.). 10de editie van De Week van het Geld – Jongeren willen nog meer leren over geld, <https://www.fsma.be/nl/news/10de-editie-van-de-week-van-het-geld-jongeren-willen-nog-meer-leren-overgeld>
- FSMA. (z.d.). De FSMA verheugt zich over de goede PISA-resultaten van Vlaamse leerlingen inzake financiële geletterdheid, <https://www.fsma.be/nl/news/de-fsma-verheugt-zich-over-de-goede-pisaresultaten-van-vlaamse-leerlingen-inzakefinanciele>
- Gezond Leven. (2024). Mentaal welbevinden – Cijfers, <https://www.gezondleven.be/themas/mentaalwelbevinden/cijfers>
- Gezond Leven. (z.d.). Cijfers geestelijke gezondheid, <https://www.gezondleven.be/themas/mentaalwelbevinden/cijfers>
- Gezond Leven. (z.d.). Heeft de Vlaming een gezond gewicht?, <https://www.gezondleven.be/themas/voeding/cijfers/cijfers-gewicht>
- Gondola. (z.d.). Vlaamse jongeren consumeren meer groenten en fruit en minder frisdrank, <https://www.gondola.be/nl/news/vlaamse-jongeren-consumeren-meer-groenten-en-fruit-en-minder-frisdrank>
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., & Neve, J. E. D. (2021). World happiness report 2021.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). (2025). World Happiness Report 2025. University of Oxford: Wellbeing Research Centre.
- Het Belang van Limburg. (2025, maart 13). Negen op de tien Vlamingen doen aan sport, en wandelen en fietsen doen we het liefst, <https://www.hbvl.be/binnenland/negen-op-de-tien-vlamingen-doenaansport-en-wandelen-en-fietsen-doen-we-het-liefst/48628692.html>
- Het Nieuwsblad. (2025, mei 22). Onze jongeren eten enorm veel groenten, maar wel bezorgdheid over andere voedingsgewoonten, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240522_96142625
- HLN. (2024, februari 12). Aantal meldingen huiselijk geweld blijft stijgen in Vlaanderen – ontdek hier de situatie in Kortrijk, <https://www.hln.be/kortrijk/aantal-meldingen-huiselijk-geweld-blijft-stijgen-invlaanderen-ontdek-hier-de-situatie-inkortrijk-aedb835b/>
- HLN. (z.d.). Dag hotel mama: op deze leeftijd verlaten veel Belgen hun ouderlijk huis, <https://www.hln.be/familie/dag-hotel-mama-op-deze-leeftijd-verlaten-veel-belgen-hun-ouderlijk-huis-a7d777ff/>



- HLN.be. (z.d.). Een op de drie jongeren haalt financieel advies bij 'finfluencers', <https://www.hln.be/economie/een-op-de-drie-jongeren-haalt-financieel-advies-bij-finfluencers-a2e8f51c/>
- Inchley, J., Currie, D. B., Budisavljevic, S., Torsheim, T., Jastad, A., Cosma, A., ... & Arnasson, A. M. (2020). Spotlight on adolescent health and wellbeing: Findings from the 2017/2018 Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) survey in Europe and Canada. International report. Volume 1: Key findings.
- Indicators.be. (z.d.). Child poverty (i02), https://indicators.be/en/i/G01_CPO/Child_poverty_%28i02%29
- Indicators.be. (z.d.). Kinderarmoede (i02), https://indicators.be/nl/i/G01_CPO/Kinderarmoede_%28i02%29
- Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM). (2021). Nationaal actieplan in de strijd tegen gendergerelateerd geweld 2021-2025, <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/nationaalactieplan-de-strijd-tegen-gendergerelateerd-geweld-2021-2025>
- Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM). (z.d.). Cijfers over (ex-)partnergeweld in België, <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/geweld/partnergeweld/cijfers>
- International Monetary Fund. (2023). The Fiscal Cost of Aging in Belgium – Pensions and Healthcare, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/018/2023/065/article-A001-en.xml>
- Internetgazel. (z.d.). Bijna 8% leeft onder armoededrempel, <https://www.internetgazel.be/bijna-8-leeft-onder-armoededrempe.aspx>
- IWEPS. (z.d.). Satisfaction démocratique, <https://www.iweps.be/indicateur-statistique/satisfactiondemocratique/>
- Kennisplatform Integratie & Samenleving. (2022, augustus). Vertrouwen van jongeren in instituties, <https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-08/vertrouwen-jongeren-in-instituties.pdf>
- Kohnstamm Instituut. (2023, november). Nederlandse jongeren weten weinig over democratie, <https://kohnstammstituut.nl/rapport/nederlandse-jongeren-weten-weinig-over-democratie/>
- Koning Boudewijnstichting. (z.d.). Dak- en thuisloosheid bij jongvolwassenen – cijfers en geleefde ervaringen van jongeren, <https://kbs-frb.be/nl/dak-en-thuisloosheid-bij-jongvolwassenen-cijfers-engeleefde-ervaringen-van-jongeren>
- Kovess-Masfety, V., Boyd, A., Van de Velde, S., De Graaf, R., Vilagut, G., Haro, J. M., ... & EU-WMH investigators. (2014). Are there gender differences in service use for mental disorders across countries in the European Union? Results from the EU-World Mental Health survey. J Epidemiol Community Health, 68(7), 649-656.
- KU Leuven. (2024, 25 januari). Mentaal welzijn bij jongeren: Preventie en snelle hulp zijn cruciaal, <https://nieuws.kuleuven.be/nl/2024/mentaal-welzijn-bij-jongeren-preventie-en-snelle-hulp-zijn-cruciaal>
- Lagaert, S., Pleysier, S., Put, J., Siongers, J., & en Lieve, B. S. (2024). JONGEREN IN CIJFERS EN LETTERS.
- Le Spécialiste. (2022, 9 juni). Baromètre Solidaris 2022: La mutualité socialiste tire la sonnette d'alarme, <https://www.lespecialiste.be/fr/actualites/barometre-solidaris-2022-la-mutualite-socialiste-tire-lasonnette-d-alarme.html>



- Le Spécialiste. (2022, oktober 13). Baromètre Solidaris 2022 : la mutualité socialiste tire la sonnette d'alarme, <https://www.lespecialiste.be/fr/actualites/barometre-solidaris-2022-la-mutualite-socialistetire-la-sonnette-d-alarme.html>
- Ligue des Droits Humains. (2019, juli). Démocratie participative : mise à mal ou déclin annoncé ?, http://www.liguedh.be/wp-content/uploads/2019/07/Democratie-participative_Chro_LDH_186.pdf
- Lokale Politie Deinze-Zulte-Lievegem. (2023). Hulplijn 1712 – Jaarrapport 2022 en nieuwe campagne, <https://www.politie.be/5911/nieuws/hulplijn-1712-jaarrapport-2022-en-nieuwe-campagne>
- Market News. (z.d.). EUROZONE DATA: Belgium Business Confidence Rises Above 2024 Average, van <https://marketnews.com/belgium-business-confidence-rises-above-2024-average-1740405600312>
- Michaud, P. A., Visser, A., Vervoort, J. P., Kocken, P., Reijneveld, S. A., & Jansen, D. E. (2020). Availability and accessibility of primary mental health services for adolescents: an overview of national recommendations and services in EU. *European journal of public health*, 30(6), 1127-1133.
- MLOZ. (2023, 4 september). Heel wat jongeren durven geen hulp te vragen bij psychische problemen, <https://www.mloz.be/nl/documentatie/heel-wat-jongeren-durven-geen-hulp-te-vragen-bij-psychischeproblemen>
- MNI Markets. (z.d.). EUROZONE DATA: Belgium Business Confidence Still Subdued, <https://www.mnimarkets.com/articles/belgium-business-confidence-still-subdued-1737986400277>
- Moody's Analytics. (z.d.). Belgium Business Confidence, <https://www.economy.com/belgium/businessconfidence>
- Netwerk tegen Armoede. (2024, 28 maart). Zo'n 20.000 mensen in dak- en thuisloosheid in Vlaanderen in 2023, <https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2024/zo-n-20-000-mensen-in-dak-enthuisloosheid-in-vlaanderen-in-2023>
- NICE Info. (z.d.). Voedingspatroon jongeren is zorgwekkend, <http://www.nice-info.be/per-leeftijd/voeding-bij-adolescenten/voedingspatroon-jongeren-zorgwekkend>
- NICE. (z.d.). Factsheet: Gezonde voeding voor jongeren, <https://www.nice-info.be/materialen/factsheetgezonde-voeding-voor-jongeren>
- NOS. (2021, maart 17). Hoge opkomst onder jongeren en zorg belangrijkste thema, <https://nos.nl/l/2373083>
- NOS. (2023, november 22). 'Veel jonge kiezers willen radicalere keuzes dan de democratie toelaat', <https://nos.nl/l/2523211>
- OECD. (z.d.). Education and skills, <https://www.oecd.org/en/topics/education-and-skills.html>
- Openjournals UGent. (z.d.). Wonen in Vlaanderen in cijfers, <https://openjournals.ugent.be/agora/article/61299/galley/185699/download/>
- Pew Research Center. (2019, oktober 15). European Public Opinion Three Decades After the Fall of Communism, <https://www.pewresearch.org/global/2019/10/15/european-public-opinion-three-decadesafter-the-fall-of-communism/>

- Vlaamse overheid. (z.d.). Feiten en cijfers – Levenslang leren. Vlaanderen.be. Geraadpleegd op 25 mei 2025, <https://www.vlaanderen.be/levenslang-leren/waarom-levenslang-leren/feiten-en-cijfers>
- Ponnet, K., Hardyns, W., Anrijs, S., & Schokkenbroek, J. (2020). Welzijn en relaties in tijden van corona: Bevindingen van een survey-onderzoek in België van 3-17 april, 2020.
- Press Club Brussels Europe. (2023, november 21). Commission expands youth participation with new Youth Report, Eurobarometer survey and online debate, <https://www.pressclub.be/press-releases/commission-expands-youth-participation-with-new-youth-report-eurobarometer-survey-and-onlinedebate/>
- PubAffairs Bruxelles. (2023, juni 6). One year ahead of European elections, citizens are aware of EU's impact on their lives, <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/eu-institution-news/one-year-ahead-of-european-elections-citizens-are-aware-of-eus-impact-on-their-lives/>
- Reddit. (2013, september 13). Belgian youth is at the bottom of the basket in terms of trust in politics, https://www.reddit.com/r/belgium/comments/1jdo53f/belgian_youth_is_at_the_bottom_of_the_basket_in/
- RIZIV. (z.d.). Eerstelijns psychologische zorg verlenen via netwerken voor geestelijke gezondheid, <https://www.riziv.fgov.be/nl/professionals/individuele-zorgverleners/klinisch-psychologen/eerstelijnspsychologische-zorg-verlenen-via-netwerken-voor-geestelijke-gezondheid>
- Rouche, M. (2021). Socioeconomic and sociocultural disparities in the dietary habits of adolescents in Belgium: Analysis of the "Health Behaviour in School-aged Children" surveys.
- Rowan, A. N. (2023). World happiness report 2023. *WellBeing News*, 5(3), 1.
- RunningBE. (2023, mei 9). Mentaal en fysiek welbevinden van jongeren in Vlaanderen daalt, <https://running.be/mentaal-en-fysiek-welbevinden-van-jongeren-in-vlaanderen-daalt/>
- Sciensano. (2024). Resultaten van de gezondheidsenquête 2023-2024, <https://www.sciensano.be/nl/resultaten-van-de-gezondheidsenquête-2023-2024>
- Sensoa. (z.d.). Cijfers over seksueel misbruik in België, <https://www.sensoa.be/seksueelgrensoverschrijdend-gedrag-bij-jongeren-en-volwassenen-feiten-en-cijfers>
- SERV. (2024, 29 april). Woonproblematiek in Vlaanderen: Analyse en aanbevelingen [Rapport], https://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20240429-woonproblematiek_RAP.pdf
- SERV. (2024, april 29). Wonen in Vlaanderen, https://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20240429-woonproblematiek_RAP.pdf
- Solidaris Wallonie. (z.d.). Santé mentale, <https://solidaris-wallonie.be/communiquer-depresse/12757-2>
- Solidaris. (z.d.). Stress, angst en donkere gedachten: Coronacrisis haalt mentale gezondheid van jongeren onderuit. Solidaris Vlaanderen. Geraadpleegd op 12 mei 2025
- Speelplein.Net. (2024, februari 13). Hoe gaat het met onze jeugd? Resultaten van de nieuwe JOP-monitor, <https://www.speelplein.net/Nieuws/20240213-hoe-gaat-het-met-onze-jeugd-resultaten-van-denieuwe-jop-monitor>

- Speelplein.Net. (2024, februari 13). Hoe gaat het met onze jeugd? Resultaten van de nieuwe JOP-monitor, <https://www.speelplein.net/Nieuws/20240213-hoe-gaat-het-met-onze-jeugd-resultaten-van-denieuwe-jop-monitor>
- Statbel. (2024.). Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/opleidingen-en-onderwijs/voortijdige-verlaters-van-onderwijs-en-opleiding>
- Statbel. (2024). Meer dan 2,1 miljoen Belgen lopen het risico op armoede of sociale uitsluiting, <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/meer-dan-21-miljoen-belgen-lopen-het-risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>
- Statbel. (2024). Youth unemployment rate nears 20% in the third quarter of 2024, <https://statbel.fgov.be/en/news/youth-unemployment-rate-nears-20-third-quarter-2024>
- Statbel. (z.d.). Enquête naar inkomens en levensomstandigheden (SILC), <https://statbel.fgov.be/nl/enquete/enquete-naar-inkomsten-en-levensomstandigheden-silc>
- Statbel. (z.d.). NEET (Not in Education, Employment, or Training), <https://statbel.fgov.be/en/themes/work-training/training-and-education/neet>
- Statbel. (z.d.). Risico op armoede of sociale uitsluiting, <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>
- Statbel. (z.d.). Statbel – Belgische statistiek, <https://statbel.fgov.be/nl>
- Statbel. (z.d.). Tijdelijk werk in België – Analyse, https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Analyse/EN/9_EN_tijdelijk%20werk_v1.pdf
- Statbel. (z.d.). Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, <https://statbel.fgov.be/en/themes/worktraining/training-and-education/early-leavers-education-and-training>
- Statista. (z.d.). Ratio of national debt to GDP in Belgium 1980 to 2030, <https://www.statista.com/statistics/328987/national-debt-of-belgium-in-relation-to-gross-domestic-product-gdp/>
- Statistiek Vlaanderen. (2025, maart 12). Deelname georganiseerd sportaanbod, <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/sport/deelname-georganiseerd-sportaanbod>
- Statistiek Vlaanderen. (z.d.). Bevolking in armoede of sociale uitsluiting, <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/bevolking-in-armoede-of-sociale-uitsluiting>
- Statistiek Vlaanderen. (z.d.). Statistiek Vlaanderen. Vlaamse Overheid, <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen>
- Statistiek Vlaanderen. (z.d.). Vertrouwen in de overheid, <https://www.vlaanderen.be/statistiekvlaanderen/relatie-overheid-en-burger/vertrouwen-in-de-overheid>
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (2020, mei 28). Hoeveel procent van de bevolking leeft in een niet-kwalitatieve woning?, https://armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/05/cijfers_kwaliteit_huisvesting.pdf
- Swisscore. (2023, mei 15). Is Europe's youth concerned or optimistic?, <https://www.swisscore.org/iseuropes-youth-worried-or-optimistic/>

- Tax Foundation. (2024). A Comparison of the Tax Burden on Labor in the OECD, 2024, <https://taxfoundation.org/data/all/global/tax-burden-on-labor-oecd-2024/>
- The Brussels Times. (2024). Eurozone: Public debt up very slightly, deficit down in 2024, <https://www.brusselstimes.com/belgium/1545255/eurozone-public-debt-up-very-slightly-deficit-down-in-2024>
- The Brussels Times. (z.d.). Belgian economy ranks 13th in World Competitiveness Ranking, <https://www.brusselstimes.com/586727/belgian-economy-ranks-13th-in-world-competitiveness-ranking>
- The Brussels Times. (z.d.). Belgium has highest job vacancy rate in the EU, <https://www.brusselstimes.com/eu-affairs/1492299/belgium-has-highest-job-vacancy-rate-in-the-eu> De Ambassade. (z.d.). Jongeren hebben geen vertrouwen in politiek. , van <https://ambassade.be/nl/nieuws/jongeren-hebben-geenvertrouwen-in-politiek>
- The Brussels Times. (z.d.). Belgium's elderly most dependent on statutory pensions in industrialised world, <https://www.brusselstimes.com/838604/belgiums-elderly-most-dependent-on-statutorypensions-in-industrialised-world>
- Trading Economics. (z.d.). Belgium – Overcrowding rate: Less than 18 years, <https://tradingeconomics.com/belgium/overcrowding-rate-less-than-18-years-eurostat-data.html>
- Trading Economics. (z.d.). Belgium – Youth employment rate, age group 20-29, <https://tradingeconomics.com/belgium/youth-employment-rate-age-group-20-29-eurostat-data.html>
- Trading Economics. (z.d.). Belgium Business Confidence Falls to Over 1-Year Low, <https://tradingeconomics.com/belgium/business-confidence/news/452605>
- Trading Economics. (z.d.). Belgium Competitiveness Index, <https://tradingeconomics.com/belgium/competitiveness-index>
- Universiteit van Luik. (2019, december 3). PISA 2018: decline in reading, better in mathematics, stable in science, https://www.uliege.be/cms/c_11423584/en/pisa-2018-decline-in-reading-better-in-mathematics-stable-in-science
- Van den Cruyce, E. (2023). Mentaal welzijn van jongeren: Meer dan een individuele verantwoordelijkheid [Artikel]. Agora Magazine, 39(1), 42-47, <https://openjournals.ugent.be/agora/article/63514/galley/187888/view/>
- Vivalis. (2024, april 24). Gezondheidsindicatoren van het Brussels Gewest 2024, <https://www.vivalis.brussels/nl/nieuws/gezondheidsindicatoren-brussel-2024>
- Vlaams Parlement. (2023, 9 mei). Verslag van de commissievergadering: Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding (Vergadering nr. 1531685), <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1530341/verslag/1531685>
- Vlaamse Overheid. (z.d.). Dak- en thuisloosheid, <https://www.vlaanderen.be/sociaal-woonbeleid/verhuren/toewijzen/dak-en-thuisloosheid>
- Vlaamse Overheid. (z.d.). Open data. Digitaal Vlaanderen, <https://www.vlaanderen.be/digitaalvlaanderen/onze-diensten-en-platformen/open-data>

- Vlaamse Overheid. (z.d.). Programme for International Student Assessment (PISA), <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderzoek/vlaams-en-internationaal-onderwijsonderzoek/internationaal-vergelijkend-onderzoek/programme-for-international-student-assessment-pisa>
- Vlaanderen.be. (2023, april). Inflatie zet druk op de aankopen van groenten en fruit, <https://www.vlaanderen.be/vlam/sites/default/files/publications/2023-04/verbruik%20van%20groenten%20en%20fruit%20in%20Belgie%202022.pdf>
- VLESP. (z.d.). Cijfers over suïcide en suïcidepogingen. Zelfmoord1813. Geraadpleegd op 12 mei 2025, <https://www.zelfmoord1813.be/feiten-en-cijfers/cijfers-over-su%C3%AFcide-ensu%C3%AFcidepogingen>
- Winter, K., Moor, I., Markert, J., Bilz, L., Bucksch, J., Dadaczynski, K., ... & Richter, M. (2024). Concept and methodology of the Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study-Insights into the current 2022 survey and trends in Germany. *Journal of Health Monitoring*, 9(1), 99.
- World Population Review. (2024). Euro Health Consumer Index by country, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/euro-health-consumer-index-by-country>

HOPE
HOPE

